

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Магістерська робота

**на тему «Управління фінансовими ризиками з метою забезпечення
фінансово-економічної безпеки підприємства»**

Виконав: студент 2-го курсу, групи 601-УФБ
Спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Циганенко К.Д.

Керівник: к.е.н., доцент Маслій О.А.

Рецензент: директор ТОВ «Смачна традиція»,
Вовкоріз О.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Циганенко К.Д.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі
Циганенко К.Д.

Полтава, 2025 року

АНОТАЦІЯ

Циганенко К.Д. Управління фінансовими ризиками з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Рукопис. Магістерська робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2025.

Робота містить 66 сторінок, 9 таблиць, 25 рисунків, список літератури із 61 джерела та 5 додатків.

Ключові слова: фінансові ризики, фінансово-економічна безпека, управління ризиками, фінансова стійкість, мінімізація ризиків, страхування фінансових ризиків.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням впливу фінансових ризиків на діяльність підприємств в умовах економічної нестабільності та глобальних викликів. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства виступає ключовим фактором сталого розвитку та фінансової стійкості підприємств, що вимагає впровадження сучасних підходів до управління ризиками. Ефективне управління фінансовими ризиками сприяє мінімізації втрат і підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Мета роботи – дослідження теоретичних положень, методичних підходів та формування практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовими ризиками з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими ризиками у діяльності підприємства в контексті забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів управління фінансовими ризиками, спрямованих на підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

У першому розділі досліджено теоретичні аспекти управління фінансовими ризиками, зокрема сутність та види фінансових ризиків, поняття й складові фінансово-економічної безпеки підприємства, а також сучасні підходи до управління фінансовими ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

У другому розділі проведено аналіз фінансових ризиків та рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Досліджено основні показники фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод», здійснено оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства та ідентифіковано основні ризики, що впливають на фінансову стан підприємства.

У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення управління фінансовими ризиками, включаючи стратегію мінімізації ризиків та впровадження інструментів страхування для підвищення фінансової стійкості та зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Практична цінність дослідження полягає у розробці рекомендацій, які можуть бути використані підприємствами для мінімізації ризиків, забезпечення фінансової стійкості та зміцнення фінансово-економічної безпеки в умовах нестабільного економічного середовища.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці українських та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України, статистичні дані, фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод», а також інформаційно-аналітичні матеріали, розміщені у відкритих джерелах даних.

SUMMARY

Tsyhanenko K.D. Financial risk management to ensure enterprise's financial and economic security. Manuscript. Master's work on obtaining a second (master's) level of higher education from the specialty 072 " Finance, banking, insurance and stock market" under the educational-professional program "Financial and Economic Security Management", National University Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic, Poltava, 2025.

The work contains 66 pages, 9 tables, 25 figures, a list of literature from 61 sources and 5 applications.

Key words: financial risks, financial and economic security, risk management, financial stability, risk minimization, financial risk insurance.

The relevance of this research is driven by the growing impact of financial risks on enterprise operations amid economic instability and global challenges. Ensuring financial and economic security stands as a key factor in sustainable development and financial stability of enterprises, necessitating the implementation of modern approaches to risk management. Effective financial risk management contributes to loss minimization and enhanced enterprise competitiveness.

The aim of this thesis is to study theoretical principles, methodological approaches, and develop practical recommendations for improving financial risk management to ensure the financial and economic security of enterprises.

The object of research is the financial risk management process in enterprise operations within the context of ensuring its financial and economic security.

The subject of research encompasses theoretical and practical aspects of financial risk management aimed at enhancing the level of enterprise financial and economic security.

The first chapter examines theoretical aspects of financial risk management, specifically the nature and types of financial risks, concepts and components of enterprise financial and economic security, as well as modern approaches to

financial risk management in the context of ensuring enterprise financial and economic security.

The second chapter presents an analysis of financial risks and the level of enterprise financial and economic security. It examines key financial indicators of ALC "Yahotynsky Butter Plant", assesses the enterprise's financial and economic security, and identifies primary risks affecting the enterprise's financial condition.

The third chapter proposes directions for improving financial risk management, including risk minimization strategy and implementation of insurance instruments to enhance financial stability and strengthen the enterprise's financial and economic security.

The practical value of this research lies in developing recommendations that enterprises can utilize to minimize risks, ensure financial stability, and strengthen financial and economic security in an unstable economic environment.

The research information base comprises scientific works of Ukrainian and foreign scholars, regulatory legal acts of Ukraine, statistical data, financial statements of ALC "Yahotynsky Butter Plant", and information-analytical materials available in open data sources.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність та види фінансових ризиків підприємства	6
1.2. Поняття та складові фінансово-економічної безпеки підприємства.....	13
1.3. Підходи до управління фінансовими ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.....	18
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТА РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	26
2.1. Дослідження фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод».....	26
2.2. Оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства.....	33
2.3. Ідентифікація основних фінансових ризиків та їх впливу на фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод».....	39
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	47
3.1. Розробка стратегії мінімізації фінансових ризиків у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства.....	47
3.2. Запровадження інструментів страхування фінансових ризиків для підвищення фінансової стійкості підприємства.....	52
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	66

				МР 601-УФБ 11574151						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Циганенко К.Д.</i>			Управління фінансовими ризиками з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства						
<i>Перевір.</i>	<i>Маслій О.А.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Маслій О.А.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Свиствен Л.А.</i>									
				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">Літ.</td> <td style="width: 25%;">Арк.</td> <td style="width: 50%;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">66</td> <td></td> </tr> </table> Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування	Літ.	Арк.	Акрушів	3	66	
Літ.	Арк.	Акрушів								
3	66									

ВСТУП

Економічна нестабільність, високий рівень невизначеності, коливання валютних курсів, інфляційні процеси, зміни в податковому законодавстві та інші фінансові ризики сьогодення створюють додаткові виклики фінансово-економічній безпеці підприємств. Тому необхідність розробки ефективних механізмів управління фінансовими ризиками стає необхідною умовою забезпечення фінансової стабільності підприємств. Цим обумовлена актуальність дослідження спрямованого на формування сучасних підходів до управління ризиками, що дозволить підприємствам ефективно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та знижувати можливі негативні наслідки для їх фінансової діяльності.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є дослідження теоретичних положень, методичних підходів та формування практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовими ризиками з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для досягнення мети роботи було поставлено наступні завдання:

- визначити сутність та види фінансових ризиків підприємства;
- розкрити зміст поняття та складові фінансово-економічної безпеки підприємства;
- розглянути підходи до управління фінансовими ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- оцінити рівень фінансово-економічної безпеки підприємства;
- ідентифікувати основні фінансові ризики та їх вплив на фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод»;
- удосконалити стратегію мінімізації фінансових ризиків для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

– обґрунтувати рекомендації щодо запровадження інструментів страхування фінансових ризиків для підвищення фінансової стійкості й зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими ризиками у діяльності підприємства в контексті забезпечення його фінансово-економічної безпеки. Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів управління фінансовими ризиками, спрямованих на підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є наукові праці українських та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України, статистичні дані, фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод», а також інформаційно-аналітичні матеріали, розміщені у відкритих джерелах даних.

Робота має практичну цінність, оскільки запропоновані заходи можуть бути використані підприємствами для мінімізації ризиків, забезпечення фінансової стійкості та зміцнення фінансово-економічної безпеки в умовах нестабільного економічного середовища.

Магістерська робота складається із вступу, основної частини (трьох розділів), висновків та додатків. Отримані результати пройшли апробацію на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» (Полтава, 16 травня 2024 року) та III International Scientific and Theoretical Conference «Modern tools and methods of scientific investigations» (Antwerp, Kingdom of Belgium, June 7, 2024).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та види фінансових ризиків підприємства

Підприємницька діяльність за своєю економічною сутністю є ризикованою. Це обумовлено її основною метою, яка полягає у отриманні максимального прибутку та досягається у результаті реалізації проєктів із високим рівнем ризику. Однак ризикованість підприємницької діяльності водночас підвищує ймовірність втрати фінансової стійкості підприємства та виникнення загроз його фінансово-економічній безпеці, тому управління ризиками є ваговою частиною фінансового менеджменту.

У науковій літературі ризик зазвичай інтерпретується як ймовірність настання несприятливих подій чи обставин, здатних негативно вплинути на досягнення поставлених цілей або фінансово-економічну стабільність суб'єкта господарювання. У широкому сенсі ризик означає можливість відхилення фактичних результатів від запланованих, зокрема в бік збитків або втрат. Він є невід'ємною складовою процесу прийняття рішень в умовах невизначеності та може проявлятися у вигляді загроз або шансів, що мають як негативний, так і позитивний вплив на діяльність.

Фінансові ризики займають центральне місце серед загальних ризиків підприємства, оскільки безпосередньо впливають на фінансову стійкість, платоспроможність і прибутковість суб'єкта господарювання. Зростання значення та впливу фінансових ризиків на результати фінансово-господарської діяльності підприємств зумовлене високим рівнем економічної невизначеності, нестабільністю ринкової кон'юнктури, динамічним впровадженням інноваційних фінансових інструментів та розширенням спектра фінансових операцій і взаємодій у межах діяльності суб'єкта господарювання.

Фінансовий ризик підприємства – це ймовірність виникнення несприятливих змін у фінансовому стані суб'єкта господарювання внаслідок впливу внутрішніх або зовнішніх факторів, що можуть призвести до зменшення доходів, зростання витрат, втрат активів, зниження прибутковості чи платоспроможності [3]. Цей ризик виникає в процесі управління фінансовими ресурсами, інвестиціями, кредитними зобов'язаннями та іншими фінансовими операціями, особливо за умов економічної нестабільності чи ринкової волатильності.

Фінансові ризики відносяться до категорії спекулятивних ризиків, що у контексті невизначеності фінансово-господарської діяльності створює потенціал для отримання прибутку. Спекулятивні ризики передбачають можливість настання як негативних, так і позитивних фінансових результатів діяльності, тоді як чисті ризики характеризуються ймовірністю виключно негативного результату або його відсутності [7].

Сутність фінансових ризиків визначається їхніми основними характеристиками, які наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Сутнісні характеристики фінансових ризиків підприємства

* складено автором за даними [7, 10-14]

Складність та багатогранність економічної категорії «фінансовий ризик» підтверджується відсутністю єдиного підходу до трактування його сутності (рис. 1.2).

<p>Фінансовий ризик як діяльність (І.А. Бланк, Т.В. Момот та інші)</p>	<p>Фінансовий ризик як подія (В.В. Вітлінський, Л.О. Коваленко та інші)</p>	<p>Фінансовий ризик як ймовірність помилки або успіху того чи іншого вибору в ситуації з декількома альтернативами (І.Т. Балабанов, В.І. Грушко та інші)</p>
<p>•результат взаємодії на ринку економічно самостійних суб'єктів господарювання, які прагнуть, по можливості, оптимізувати свою фінансово-господарську діяльність за рахунок інших суб'єктів господарювання</p>	<p>•ймовірність виникнення небажаних фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення фінансової діяльності</p>	<p>•ймовірність виникнення небажаних фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення фінансової діяльності</p>

Рис. 1.2. Наукові підходи до трактування сутності фінансового ризику

* складено автором за даними [3-14]

Ризик є невід'ємним елементом процесу прийняття управлінських рішень, який, у разі реалізації негативного сценарію, може призвести до загроз чи збитків. Його існування не залежить від усвідомлення чи сприйняття економічним суб'єктом і здатне впливати на діяльність підприємства навіть за умов ігнорування. Тому згідно з теорією об'єктивізму дослідження фінансового ризику передбачає вивчення реальних процесів, явищ і взаємозв'язків, що впливають на внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, визначаючи його ефективність та перспективи розвитку.

Для економіки України, орієнтованої переважно на виробничу діяльність, фінансові ризики здебільшого асоціюються з можливістю здійснення операційної діяльності. Їх виникнення зумовлене взаємодією підприємств із фінансовими установами, такими як банки, інвестиційні, страхові, факторингові чи лізингові компанії, а також фондові біржі.

Основними чинниками фінансових ризиків є інфляційні процеси, підвищення кредитних ставок, зниження ринкової вартості цінних паперів тощо.

У процесі розробки системи ризик-менеджменту на підприємствах фінансові ризики зазвичай групуються за різними критеріями, такими як: тип об'єкта, інструменти, що використовуються, масштаб дослідження, фінансові наслідки, динаміка проявів, рівень потенційних втрат, вид тощо (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Характеристика основних видів фінансових ризиків підприємства

Різновид ризиків	Причини виникнення	Наслідки для підприємства
Ризик зменшення фінансової стійкості	Незбалансована структура капіталу, яка характеризується високою часткою боргових зобов'язань	Підвищує ймовірність дефолту та банкрутства
Ризик неплатоспроможності	Дефіцит ліквідних активів	Зростання обсягів кредиторської заборгованості, що може послугувати причиною втрати фінансової стійкості
Інфляційний ризик	Зростання інфляційних процесів, що є зовнішнім ризиком, що не піддається контролю з боку підприємства	Зменшення реальності вартості доходів та прибутків та зниження купівельної спроможності грошових активів
Процентний ризик	Зміни умов кредитування та депозитування, пов'язані з коливанням процентних ставок	Збільшення фінансового навантаження на компанію, спричинене зростанням відсоткових платежів за кредитами та виплатами дивідендів; зменшення доходів від депозитів за їх наявності
Інвестиційний ризик	Неправильний підбір інвестиційних активів, що не відповідає цілям та ризикам інвестора; фінансові проблеми або неплатоспроможність компанії, в яку були інвестовані кошти	Неотримання очікуваного прибутку або часткова втрата інвестованих коштів
Валютний ризик	Вплив факторів попиту та пропозиції на курс валюти, що може призвести до його коливань	Зменшення купівельної спроможності валюти через зростання інфляційних процесів у країні; ризик непередбачуваних фінансових втрат для експортерів або імпортерів через коливання курсу валюти; погіршення фінансових показників компанії через зниження рентабельності основної діяльності та втрату частки ринку в порівнянні з конкурентами з інших країн
Ризик втраченої вигоди	Ігнорування або затримка у вживанні необхідних дій з боку керівництва	Негативні фінансові наслідки, що виражаються в недоотриманні очікуваного прибутку або виникненні додаткових витрат

При класифікації фінансових ризиків, наведеній вище, слід враховувати, що їх природа може змінюватися в залежності від ринкової ситуації або внутрішніх обставин підприємства. Це є важливим аспектом при плануванні діяльності організації. Крім того, доцільно класифікувати ризики за ознакою причинно-наслідкових зв'язків, оскільки виникнення одного ризику може викликати низку інших. Необхідно також враховувати, що фінансові ризики не лише становлять центральний елемент функціонування підприємства, а й мають вплив на ризики в інших сферах його діяльності [12]. Тому фінансова складова є вирішальною для розробки стратегії мінімізації фінансових ризиків підприємства.

Класифікація ризиків передбачає систематизацію та структурування факторів ризику, що утворює основу для ефективного процесу управління ними. Оскільки інструменти управління ризиками значно варіюються в залежності від того, чи йдеться про внутрішнє чи зовнішнє середовище суб'єкта господарювання, ключовим принципом для створення типізованої карти фінансових ризиків є їх поділ на внутрішні та зовнішні. Цей підхід дозволяє окремо аналізувати та ефективно управляти ризиками, що виникають як всередині, так і поза межами компанії, що сприяє комплекснішому та більш результативному управлінню фінансовими ризиками.

Внутрішні фінансові ризики виникають всередині підприємства, тоді як зовнішні – поза його межами. Додатково, вони можуть бути поділені на об'єктивні та суб'єктивні.

Вплив зовнішніх об'єктивних факторів, які можуть бути спричинені загальноекономічними та ринковими чинниками, підприємство, як правило, не в змозі контролювати. Саме вони можуть призвести до суттєвих фінансових втрат. Серед таких факторів варто зазначити форс-мажорні обставини, зміни в макроекономічному середовищі, несприятливі умови для ведення бізнесу та коливання валютного ринку (рис. 1.3). Тому при укладанні договорів з партнерами важливо враховувати ці ризики, щоб мінімізувати їх негативний вплив на діяльність підприємства.

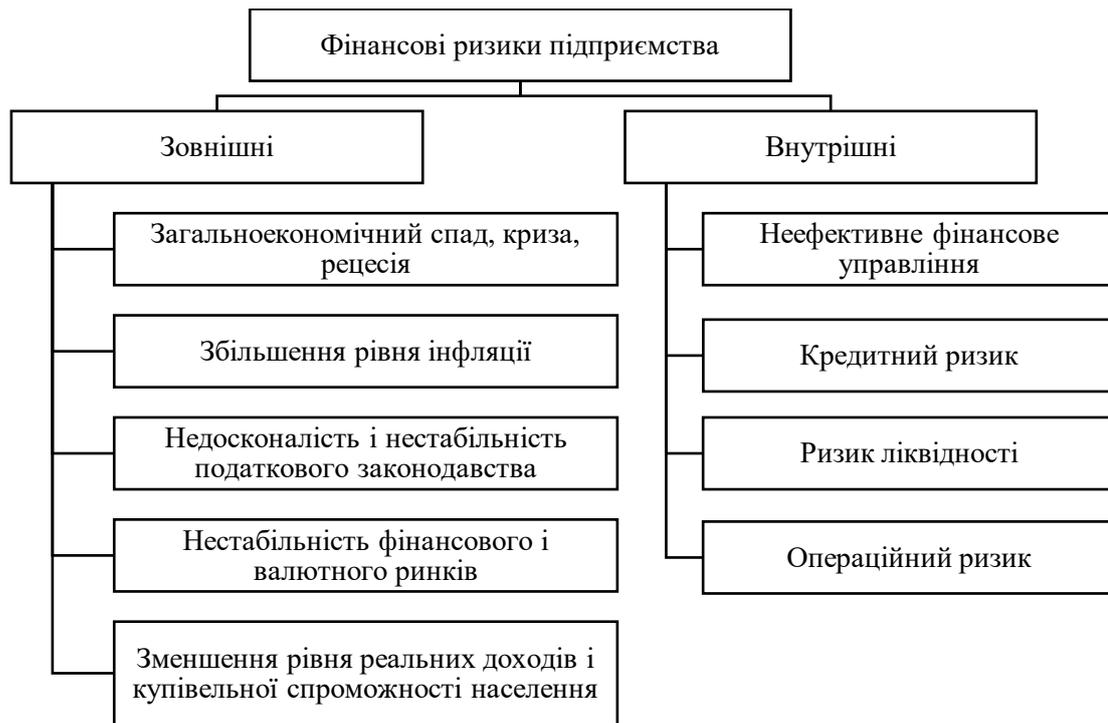

Рис. 1.3. Класифікація фінансових ризиків підприємства для цілей управління

Зовнішні суб'єктивні фінансові ризики можуть виникати через умисні дії з боку третіх осіб, таких як конкуренти, постачальники чи покупці. Серед зовнішніх фінансових ризиків виділяються захоплення ринку конкурентами, нечесна конкуренція, маніпуляції з цінами, шахрайство, поглинання компанії зовнішніми інвесторами, відмова покупців від продукції та невиконання постачальниками умов договору. Для мінімізації негативного впливу цих ризиків необхідно створити ефективний аналітичний центр, завданням якого буде оперативний моніторинг фінансового стану підприємства та конкурентів, глибоке вивчення їх стратегій, а також аналіз платоспроможності оптових покупців продукції.

Внутрішні фінансові ризики підприємства першочергові пов'язані з неефективністю фінансового менеджменту. Неєфективність може проявлятися в нераціональному управлінні активами, фінансовому плануванні, нераціональній організаційній структурі компанії або політиці щодо товарів, ринків, цін і кадрів.

Неефективне використання фінансових ресурсів, помилки при плануванні бюджету, нераціональний розподіл коштів та інші внутрішні фінансові ризики піддаються впливу з боку менеджменту підприємства, тому їх мінімізація – першочергове завдання управління фінансовими ризиками підприємства. Разом із цим ризик виникнення неплатоспроможності підприємства через невиконання зобов'язань перед кредиторами чи неповернення боргів від дебіторів, ризик недостатності ліквідних коштів для виконання короткострокових фінансових зобов'язань також частіше за все виникають через помилки у фінансовому управлінні підприємством.

У контексті нестабільної економічної ситуації багато підприємств стикаються з ризиком неплатоспроможності. Серед найбільш суттєвих фінансових ризиків можна виокремити інфляційний, валютний та кредитний. Особливу увагу слід приділяти ризикам, які виникають внаслідок зовнішніх факторів і не залежать від діяльності самого підприємства.

Фінансовий стан підприємства, а отже, ймовірність виникнення фінансових ризиків, залежить від виду його діяльності, оскільки кожна галузь економіки має свої специфічні фактори впливу та різний рівень залежності від макроекономічного середовища. При оцінці фінансових ризиків в контексті цілей підприємства важливо враховувати специфіку його діяльності. В залежності від періоду та етапу розвитку організації, цілі можуть змінюватися, що визначає стратегію оцінки фінансових ризиків. Основною метою є визначення ймовірності значних збитків від певних управлінських рішень, адже саме вони можуть становити основні фінансові ризики.

Отже, фінансові ризики є важливою складовою загального портфеля ризиків будь-якого підприємства. Вони становлять найбільшу частку серед усіх господарських ризиків, впливаючи на різноманітні аспекти діяльності компанії. Зі збільшенням обсягів та диверсифікацією фінансової діяльності підприємства рівень фінансових ризиків також зростає. Реалізація цих ризиків може викликати ланцюгову реакцію, породжуючи нові види ризиків. Тому фінансові ризики мають суттєвий вплив на кінцеві результати діяльності підприємства.

1.2. Поняття та складові фінансово-економічної безпеки підприємства

В умовах динамічних змін бізнес-середовища для забезпечення фінансової стабільності та успішної підприємницької діяльності суб'єкти господарювання повинні впроваджувати ефективні системи мінімізації фінансових ризиків, а також застосовувати інноваційні управлінські технології спрямовані на підвищення адаптивності бізнесу. Зважаючи на це першочерговим завданням фінансового менеджменту є забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

У останні два десятиліття питання безпеки на підприємствах стало надзвичайно актуальним. Провідні світові компанії все частіше підкреслюють, що успіх у веденні бізнесу залежить від належно організованої системи безпеки, здатної мінімізувати вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів. З огляду на це, забезпечення безпеки стає пріоритетним завданням для кожного підприємства, яке прагне до сталого розвитку та довгострокового процвітання.

Економічна безпека підприємства – це його здатність гарантувати стабільне та ефективне функціонування, генеруючи прибуток та задовольняючи потреби споживачів. Фінансова безпека підприємства є однією із ключових складових його економічної безпеки. Забезпечення фінансово-економічної безпеки є гарантією стабільного функціонування підприємства, що створює умови для збільшення його економічного потенціалу та забезпечення сталого розвитку в умовах змінного ринкового середовища [15].

У науковій літературі існують численні визначення фінансово-економічної безпеки підприємства. Одним із найбільш повних вважається трактування І.А. Бланка, який під фінансовою безпекою підприємства розуміє «кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характерів, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному й перспективному періодах» [3].

Фінансово-економічна безпека має неабияке значення для підприємства в умовах економічної нестабільності. Її основне призначення – забезпечення стійкості і ефективного розвитку компанії, незалежно від впливу зовнішніх чинників. Такі науковці, як В. І. Куцик, А. І. Бартиш та інші розуміють під фінансово-економічною безпекою підприємства «діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення стабільного розвитку підприємництва та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективі» [19]. В загальному розумінні фінансово-економічну безпеку можна визначити як стан стійкості підприємства до різноманітних загроз і викликів, який гарантує захищеність його активів, фінансових потоків та перспектив розвитку.

Фінансово-економічна безпека підприємства з практичної точки зору першочергово асоціюється із відсутністю простроченої заборгованості й платоспроможністю, але крім цього вона передбачає формування стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання та здатності протистояти фінансовим ризикам в умовах постійних змін економічного середовища (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Характеристики фінансово-економічної безпеки підприємства

Таким чином, за достатнього рівня фінансово-економічної безпеки підприємство має достатні резерви для подолання економічних спадів, змін ринкових умов та непередбачуваних подій завдяки раціональному розподілу коштів з метою отримання максимальної віддачі від інвестицій. При цьому воно здатне до самофінансування й має можливість генерувати достатньо фінансових ресурсів для розвитку без залучення зовнішнього капіталу.

Основні складові фінансово-економічної безпеки підприємства наведено на рис. 1.5.

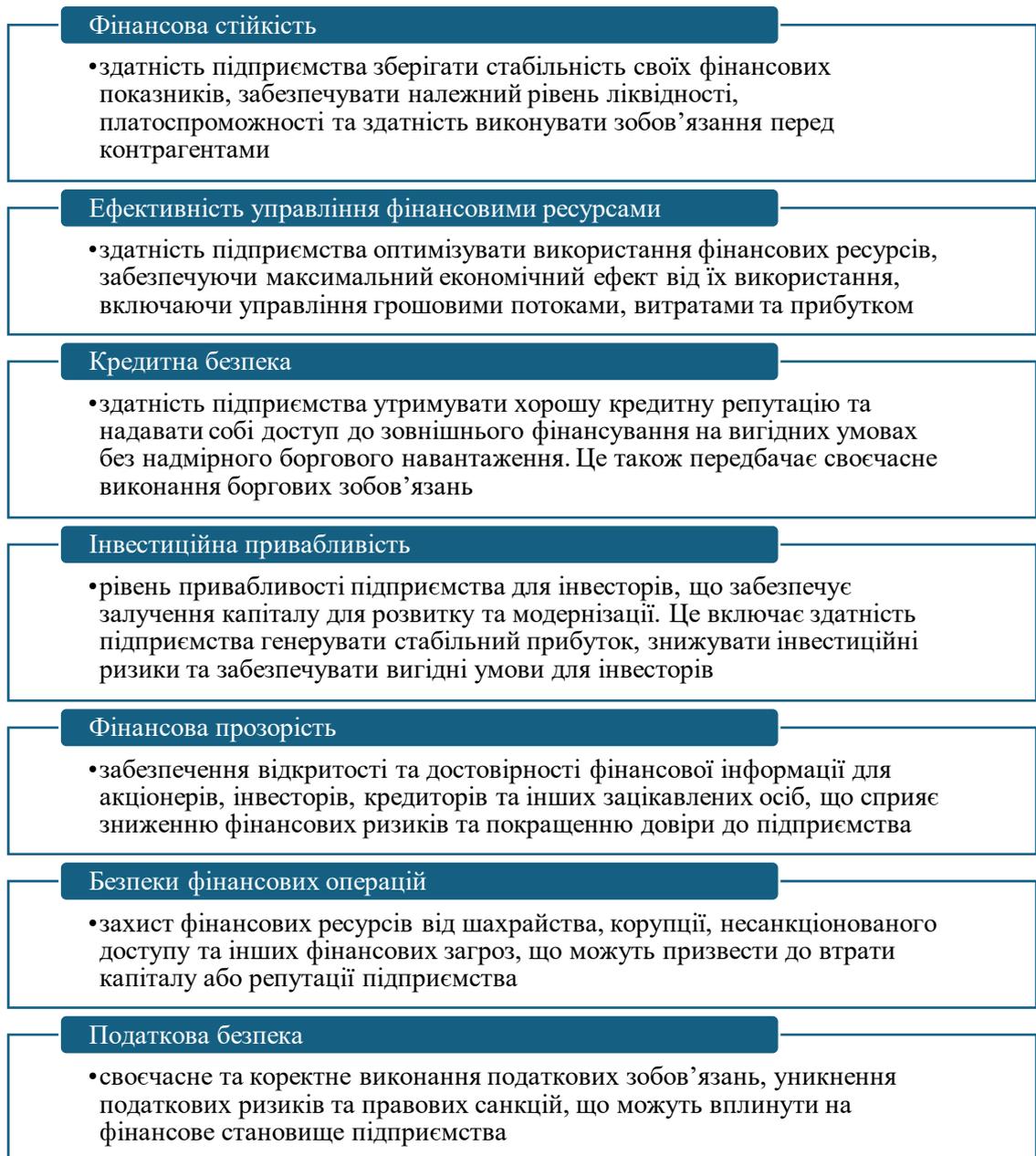

Рис. 1.5. Складові фінансово-економічної безпеки підприємства

Основні складові фінансово-економічної безпеки підприємства взаємопов'язані між собою і ефективно управління фінансовими ризиками в межах кожної з них дає змогу підприємству підтримувати фінансову стабільність, мінімізувати ризики та забезпечити довгостроковий розвиток в умовах постійних змін на економічних ринках.

У цілому система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства представлена на рис. 1.6.

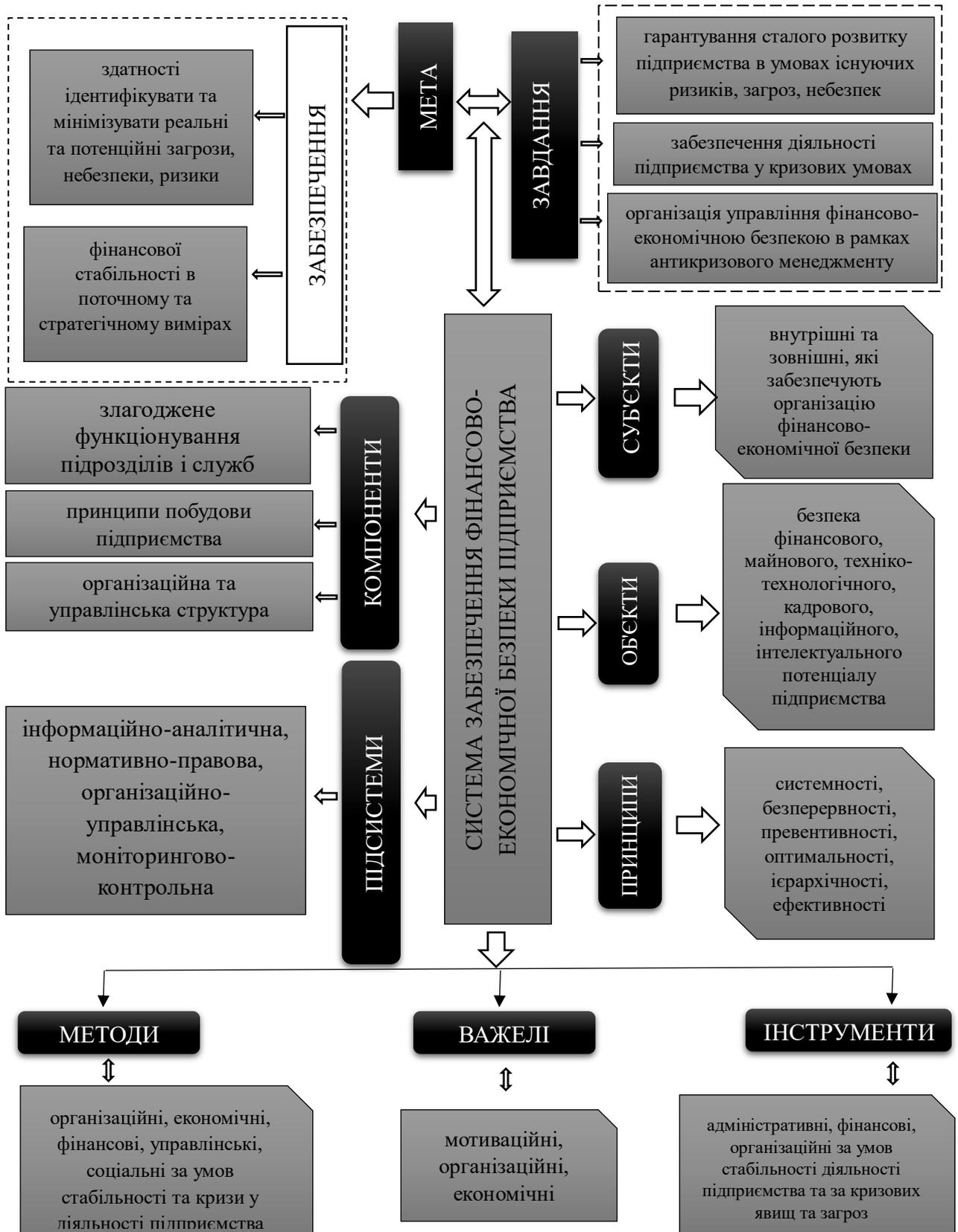

Рис. 1.6. Система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

*Складено за даними [15, 18, 22]

Система фінансово-економічної безпеки спрямована на забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, а також на виявлення та мінімізацію реальних і потенційних ризиків, загроз і небезпек. Основними завданнями фінансово-економічної безпеки є: забезпечення фінансової стабільності організації; розробка та реалізація системи управління фінансово-економічною безпекою, здатної ефективно реагувати на вплив кризових явищ, як потенційних, так і реальних; впровадження превентивних заходів та заходів антикризового управління.

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно керуватися основними принципами, наведеними на рис. 1.7.

Принцип комплексності

- фінансово-економічна безпека повинна охоплювати всі аспекти діяльності підприємства, зокрема фінансові, економічні, організаційні та правові фактори, що впливають на стабільність і розвиток

Принцип адаптивності

- здатність підприємства оперативно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також впроваджувати гнучкі стратегії управління для мінімізації ризиків

Принцип превентивності

- націленість на виявлення потенційних загроз і ризиків на ранніх етапах та вжиття заходів для їх попередження, що дозволяє знизити ймовірність їх реалізації

Принцип ефективності

- забезпечення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів при мінімізації витрат на заходи, спрямовані на забезпечення безпеки

Принцип системності

- фінансово-економічна безпека має бути частиною загальної стратегії підприємства і забезпечувати взаємодію всіх елементів управління для досягнення стабільності

Принцип прозорості

- відкритість і достовірність фінансової інформації для всіх зацікавлених сторін, що дозволяє підвищити довіру та знизити ризики недобросовісних дій

Принцип сталості

- забезпечення довгострокової стабільності підприємства шляхом забезпечення фінансової стійкості та здатності до самозабезпечення навіть у складних економічних умовах

Рис. 1.7. Принципи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Важливим аспектом є розробка та впровадження системи ризик-менеджменту, що дозволяє своєчасно виявляти та мінімізувати потенційні загрози, зберігаючи при цьому фінансову стабільність підприємства. Така система повинна бути адаптована до специфіки підприємства, забезпечуючи баланс між можливістю отримання прибутку і рівнем прийняттого ризику, що сприяє збереженню конкурентоспроможності та довгострокової стійкості.

Фінансово-економічна безпека є результатом постійної діяльності з аналізу ринкових умов, оптимізації витрат, управління ризиками та інвестування в майбутнє. Підприємства, які інвестують у фінансово-економічну безпеку, отримують численні переваги, серед яких більша стійкість до кризових ситуацій і змін на ринку, здатність оперативно адаптуватися до нових умов і використовувати нові можливості, підвищена привабливість для інвесторів та партнерів, а також зростання репутації на ринку. Отже, фінансово-економічна безпека є необхідною умовою для досягнення успіху в умовах сучасного динамічного середовища.

1.3. Підходи до управління фінансовими ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства безпосередньо залежить від ефективного управління фінансовими ризиками, які можуть виникати через коливання економічних умов, змінення ринкової ситуації або неефективній фінансовій політиці самого підприємства.

Вибір підходів та методів управління фінансовими ризиками залежить від результатів аналізу фінансового стану підприємства, його фінансово-економічної безпеки та умов зовнішнього бізнес середовища для виявлення фінансових ризиків. Ключові етапи процесу ідентифікації фінансових ризиків підприємства наведено на рис. 1.8.

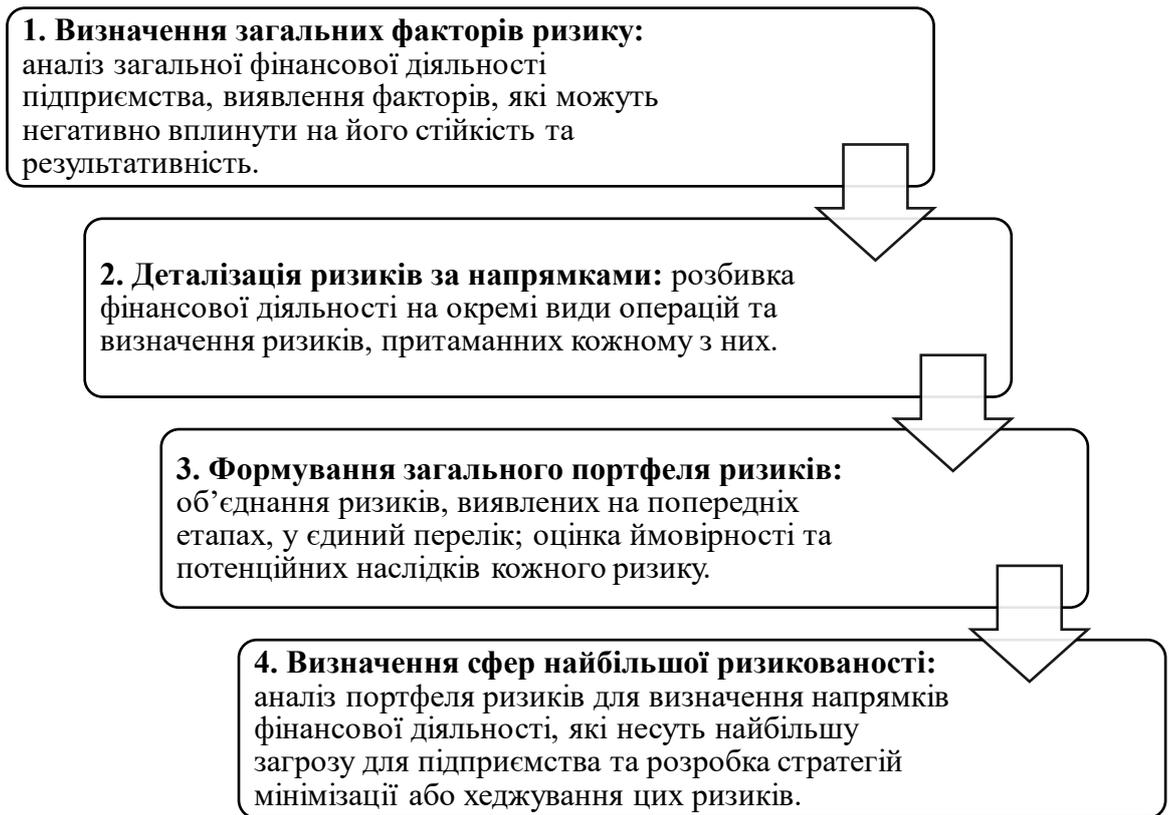

Рис. 1.8. Етапи ідентифікації фінансових ризиків підприємства

Після виявлення фінансових ризиків має відбуватися оцінювання цих ризиків, що є одним із найважливіших етапів процесу ухвалення рішень для будь-якого суб'єкта господарювання. Від його результатів залежить формування стратегії розвитку підприємства та подальші управлінські дії. Цей процес передбачає визначення ймовірності виникнення ризикових подій і оцінювання їхнього можливого впливу на діяльність організації.

Основною метою оцінювання ризиків є встановлення, чи відповідає рівень ризику допустимим межам для забезпечення ефективного функціонування підприємства. Важливо підкреслити, що оцінювання ризиків охоплює не лише аналіз ймовірності виникнення небажаних подій, але й дослідження їхніх потенційних наслідків для фінансової стійкості та довгострокових перспектив компанії. Точність і достовірність методів оцінювання ризиків безпосередньо впливають на зниження рівня

невизначеності, що сприяє зменшенню негативних наслідків та підвищенню ймовірності успішного досягнення стратегічних цілей.

На початкових етапах кількісного аналізу ризиків важливо визначити ймовірність виникнення небажаних подій (збитків). Низький рівень ризику спостерігається за умов незначних втрат або низької ймовірності їхнього настання. У разі суттєвих втрат необхідно застосовувати заходи, спрямовані на мінімізацію ймовірності таких подій.

Оцінювання ймовірності негативного впливу фінансового ризику реалізується за допомогою об'єктивного та суб'єктивного підходів [8]. Об'єктивний підхід базується на аналізі статистичних даних, що забезпечує його високу надійність і точність. Суб'єктивний підхід, у свою чергу, ґрунтується на експертних оцінках, що доцільно застосовувати за умови недостатності або складності отримання емпіричних даних [36]. Відповідно, методи кількісної оцінки ризику представлені на рис. 1.9.

Рис. 1.9. Методи кількісної оцінки фінансових ризиків підприємства

Методи оцінки фінансових ризиків є ключовими інструментами для аналізу потенційних загроз і прийняття ефективних управлінських рішень. Зокрема, статистичний метод базується на дослідженні змін показників протягом певного періоду, що дозволяє оцінити як ризики окремих угод, так і загальний рівень ризику підприємства. Цей метод використовує такі показники, як дисперсія, стандартне відхилення та коефіцієнт варіації, що

сприяє прогнозуванню майбутніх загроз. Основними перевагами є простота розрахунків, проте метод вимагає значних обсягів даних для підвищення точності оцінки.

Метод експертних оцінок базується на залученні фахівців для аналізу ризиків у разі обмеженості даних. Його ефективність підвищується за умов обґрунтування оцінок та виключення впливу експертів один на одного. Метод аналогій дозволяє оцінювати ризики нових проектів на основі аналізу подібних попередніх кейсів.

Коефіцієнтний метод, що спирається на фінансові показники підприємства, є доступним і універсальним способом оцінки ризику. Його популярність зумовлена простотою розрахунків і можливістю застосування для різних суб'єктів господарювання. Рейтинговий метод розширює можливості коефіцієнтного підходу шляхом застосування вагових шкал і остаточного рейтингу.

Метод аналітичних номограм використовує графічне представлення змінних для швидкого визначення їх впливу, що забезпечує візуалізацію залежностей між ключовими факторами.

Вибір методу оцінки ризику залежить від типу діяльності підприємства, доступності даних і специфіки ринкового середовища. Головною метою є визначення прийнятності ризиків для досягнення стратегічних цілей, таких як збільшення прибутку чи розширення ринку. Комплексне застосування методів у поєднанні з внутрішніми та зовнішніми механізмами управління забезпечує зниження негативного впливу ризиків і дозволяє підвищити рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для ефективного управління фінансовими ризиками підприємство має застосовувати комплекс внутрішніх та зовнішніх механізмів, які базуються на перевірених методах мінімізації ризиків. Аналіз літературних джерел дозволяє виділити ключові підходи до регулювання рівня ризиків, що сприяють формуванню стратегії фінансово-економічної безпеки.

З метою систематизації запропоновано розподілити ці механізми за основними методами впливу та напрямками регулювання, що представлені в таблиці 1.2. Такий підхід забезпечує більш структуроване розуміння можливостей управління ризиками та сприяє вибору найбільш релевантних інструментів для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Таблиця 1.2

Методи впливу на напрями регулювання ступеня фінансових ризиків

Методи мінімізації фінансових ризиків	Напрями регулювання ступеня фінансового ризику
1	2
Ухиляння від ризиків	<ul style="list-style-type: none"> 1) відмова від ненадійних партнерів, постачальників; 2) відмова від ризикованих проектів; 3) відмова від прийняття ризикованих рішень; 4) відмова від здійснення надто ризикованих господарських операцій; 5) зниження частини позикових засобів у господарському обороті; 6) відмова від банківських кредитів, якщо кон'юнктура фінансового ринку несприятлива для підприємства тощо
Локалізація ризиків	<ul style="list-style-type: none"> 1) виділення «економічно небезпечних» ділянок; 2) послідовне розукрупнення підприємства
Передача ризиків	<ul style="list-style-type: none"> 1) страхування (передача ризику страховій компанії за певну плату); 2) створення структур взаємного страхування і перестраховання; 3) пошук гарантів; 4) хеджування; 5) фінансові гарантії, доручення; 6) внесення до тексту документів (договорів, торгових контрактів) спеціальних умов, що зменшують власну відповідальність підприємства при настанні непередбачених випадків чи тих, які передають ризик контрагенту
Компенсація ризиків	<ul style="list-style-type: none"> 1) самострахування за рахунок створення системи резервів: резервних фондів (страхового і цільових), страхового товарного запасу, страхових запасів фінансових ресурсів (коштів), нерозподіленого залишку прибутку; 2) розробка і впровадження системи штрафних санкцій для контрагентів підприємства; 3) стратегічне планування діяльності; 4) прогнозування зовнішньої економічної діяльності; 5) активний цілеспрямований маркетинг; 6) створення спілок, асоціацій, кластерів; 7) боротьба з промисловим шпигунством

Продовження табл. 1.2

1	2
Диверсифікація	1) диверсифікація видів діяльності і зон господарювання; 2) диверсифікація асортименту продукції, що випускається; 3) диверсифікація постачальників основних груп товарів; 4) диверсифікація ринків збуту; 5) диверсифікація інвестицій; 6) диверсифікація портфеля цінних паперів; 7) диверсифікація депозитного портфеля; 8) розподіл відповідальності між партнерами; 9) розподіл впливу загрози у часі та ін
Лімітування	1) встановлення відповідних економічних і фінансових нормативів; 2) встановлення максимального обсягу комерційної операції по закупівлі товарів, що укладається з одним контрагентом; 3) встановлення максимального розміру сукупних запасів товарів на підприємстві (запасів поточного поповнення, сезонного збереження, цільового призначення); 4) встановлення максимального розміру споживчого кредиту, наданого одному покупцю (в рамках диференційованих груп покупців чи груп товарів) тощо

*Складено за даними [3, 5, 7, 9-11]

З практичної точки зору серед найбільш результативних підходів до управління фінансовими ризиками в умовах зростаючої кількості викликів варто виокремити мінімізацію ризиків. Цей підхід охоплює комплекс заходів, спрямованих на зменшення ймовірності виникнення ризикових ситуацій, детальний аналіз перед прийняттям фінансових рішень, вибір надійних партнерів і контрагентів, впровадження перевірених інструментів роботи та створення ефективної системи внутрішнього контролю.

З позицій проактивного управління варто також виділити метод страхування ризиків. Цей метод передбачає передачу ризиків страховим компаніям в обмін на страхові внески. Розрізняють внутрішнє страхування (створення резервів) та зовнішнє страхування (укладення договорів зі страховиками). Також у даному контексті ефективним є метод диверсифікації ризиків, який базується на розподілі інвестицій між різними активами, що дозволяє зменшити вплив ризиків на окремі елементи портфеля.

Диверсифікація може здійснюватися за галузевим, географічним чи інструментальним принципом.

Варто підкреслити, що універсального підходу до управління фінансовими ризиками, який би відповідав потребам усіх підприємств, не існує. Вибір конкретних методів залежить від таких факторів, як галузева специфіка, фінансовий стан підприємства, стан ринкової кон'юнктури тощо.

Таким чином, процес управління фінансовими ризиками є динамічним та безперервним. Він передбачає своєчасне виявлення потенційних фінансових ризиків, оцінку їх можливих наслідків та застосування відповідних інструментів для їх нейтралізації. Це дозволяє підприємствам знизити ймовірність фінансових втрат та уникнути негативних наслідків.

Висновки до розділу 1

Дослідивши теоретичні основи управління фінансовими ризиками у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства визначено сутність та види фінансових ризиків підприємства; розкрито поняття й складові фінансово-економічної безпеки підприємства; розглянуто підходи до управління фінансовими ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Визначено, що фінансові ризики постійно супроводжують підприємницьку діяльність і їх можна розглядати як подію, результат діяльності чи ймовірність помилки або успіху того чи іншого вибору в ситуації з декількома альтернативами. Фінансовий ризик підприємства може призводити до потенційних негативних наслідків (втрата прибутку, доходу, майна, частини або всього капіталу), а може дати поштовх до отримання додаткових вигод.

Доведено, що існування та зростання кількості фінансових ризиків підвищує значення забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах невизначеності. Система фінансово-економічної безпеки спрямована на забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, а також на

виявлення та мінімізацію реальних і потенційних ризиків, загроз і небезпек. Основними завданнями фінансово-економічної безпеки є: забезпечення фінансової стабільності організації; розробка та реалізація системи управління фінансово-економічною безпекою, здатної ефективно реагувати на вплив кризових явищ, як потенційних, так і реальних; впровадження превентивних заходів та заходів антикризового управління.

В умовах динамічного та нестабільного економічного середовища, що особливо актуально у контексті глобальних економічних криз, управління фінансовими ризиками набуває особливого значення для забезпечення стабільності та розвитку підприємств. Виявлення та оцінка фінансових ризиків підприємства є одними із найважчих етапів управління ними. Точна й достовірна оцінка фінансового ризику виступає основою для вибору підходів та методів управління ним, що дає змогу вчасно знайти додаткові фінансові ресурси для зменшення негативного впливу ризиків та вирішити поставлені завдання фінансового планування.

Розглянуто методи управління фінансовими ризиками, вибір яких залежить від специфіки діяльності підприємства та умов зовнішнього бізнес-середовища. Нехтування двоюкою природою ризику робить неможливим формування дієвої системи ризик-менеджменту. Система, побудована виключно на принципах попередження та уникнення ризиків, неминуче призведе до зниження ефективності діяльності підприємства. Тому найбільш ефективним є підхід, що ґрунтується на своєчасній ідентифікації, оцінюванні фінансових ризиків та вибору комплексу оптимальних методів управління ними.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТА РІВНЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Дослідження фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»

Дослідження фінансових ризиків доцільно провести на матеріалах Товариства з додатковою відповідальністю «Яготинський маслозавод», яке є потужним підприємством молочної галузі України та входить до корпорації «Молочний альянс», котра об'єднує провідні підприємства сектору.

Упродовж понад 70 років виробничої діяльності підприємство безперервно розвивається, модернізує технології та збільшує виробничі потужності. Бачення компанії передбачає постійне вдосконалення виробничих процесів, забезпечення споживачів високоякісною продукцією та активну участь у вирішенні актуальних екологічних і соціальних питань.

Станом на сьогодні ТДВ «Яготинський маслозавод» виробляє 36 видів молочної продукції під торговою маркою «Яготинське», серед яких масло, молоко, сметана, кефір, ряжанка, термостатна молочна продукція, м'які та кисломолочні сири, йогурти, а також унікальні продукти: питну закваску з наповнювачами та без них, функціональний кисломолочний продукт «Геролакт», «Какао на молоці», «Велике молоко» та кефір [41]. Географія експорту охоплює понад 30 країн, серед яких Казахстан, Молдова, Азербайджан, Узбекистан, Нігерія, Єгипет, Японія, В'єтнам, Алжир, Бангладеш, Мексика, Саудівська Аравія та інші.

Для забезпечення високої якості продукції підприємство впровадило сучасні замкнуті технологічні системи від провідних світових виробників, які виключають прямий вплив людського фактора на виробничі процеси – від збору сировини до пакування готової продукції. Ці системи гарантують високу якість і безпеку молочних виробів.

Основними напрямками діяльності Яготинського маслозаводу є переробка молока, виробництво масла та сиру. Усі види підприємницької діяльності заводу систематизовано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Види економічної діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»

Найменування	Код за КВЕД
Перероблення молока, виробництво масла та сиру	10.51
Вантажний автомобільний транспорт	49.41
Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	47.11
Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами	46.33
Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами	46.71
Роздрібна торгівля пальним	47.30

* побудовано автором за даними [41]

Управлінська структура ТДВ «Яготинський маслозавод» включає загальні збори, наглядову раду та управлінський склад (додаток А). Центральним органом управління є загальні збори співучасників. Наглядова рада здійснює регулювання та контроль за діяльністю підприємства між періодами проведення загальних зборів, діючи в межах своїх повноважень, закріплених у статуті. Виконавчим органом підприємства, який відповідає за повсякденне управління, є рада директорів. Контроль за фінансово-економічними питаннями здійснюється ревізійною комісією, яка керує генеральним директором у цій сфері.

Фінансовий стан підприємства характеризується використанням коштів (активів) та джерелами їх утворення (пасиви) та відображений у таблиці 2.2. На основі проведеного аналізу було встановлено, що у 2022 році вартість майна підприємства зросла на 454 399 тис. грн у порівнянні з 2021 роком, а у 2023 році – ще на 135 561 тис. грн порівняно з 2022 роком. Виявлена тенденція до зростання загальної вартості активів підприємства є позитивною ознакою, що свідчить про збільшення обсягу операційної діяльності. Аналіз структури активів показав, що поточні активи займають більшу частку в загальному обсязі майна компанії порівняно з довгостроковими активами, що відображено на рис. 2.1.

Таблиця 2.2

Аналіз активу та пасиву ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки

Актив	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення (+,-) 2022/2021		Темп зростання 2022/ 2021, %	Відхилення (+,-) 2023/2022		Темп зростання 2023/ 2022, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Необоротні активи	432579	27,47	424089	20,90	447473	20,67	-8490	-6,57	98,04	23384	-0,23	105,51
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи	420152	26,68	392069	19,32	416903	19,26	-28083	-7,36	93,32	24834	-0,06	106,33
1.2. Інші необор. активи і довгостр. дебіт. заборг.	12427	0,79	32020	1,58	30570	1,41	19593	0,79	257,66	-1450	-0,17	95,47
2. Оборотні активи	1142041	72,53	1604930	79,10	1717107	79,33	462889	6,57	140,53	112177	0,23	106,99
2.1. Запаси	165657	10,52	165465	8,15	192592	8,90	-192	-2,37	99,88	27127	0,74	116,39
2.2. Дебіторська заборгованість	940436	59,72	1426725	70,32	1481307	68,43	486289	10,59	151,71	54582	-1,88	103,83
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти	31692	2,01	7818	0,39	41043	1,90	-23874	-1,63	24,67	33225	1,51	524,98
2.4. Витрати майбутніх періодів	377	0,02	452	0,02	0	0,00	75	0,00	119,89	-452	-0,02	0,00
2.5. Інші обор. активи	3879	0,25	4470	0,22	2165	0,10	591	-0,03	115,24	-2305	-0,12	48,43
Всього майна	1574620	100,00	2029019	100,00	2164580	100,00	454399	0,00	128,86	160395	0,00	106,68
1. Власний капітал	529401	33,62	685040	33,76	940195	43,44	155639	0,14	129,40	255155	9,67	137,25
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	247574	15,72	253895	12,51	239316	11,06	6321	-3,21	102,55	-14579	-1,46	94,26
3. Поточні зобов'яз. і забезпечення	797645	50,66	1090084	53,72	985069	45,51	292439	3,07	136,66	-105015	-8,22	90,37
3.1. Кредиторська заборгованість	378396	24,03	366248	18,05	485430	22,43	-12148	-5,98	96,79	119182	4,38	132,54
3.2. Інші поточні зобов'язання	419249	26,63	728517	35,90	506450	23,40	309268	9,28	173,77	-222067	-12,51	69,52
Всього капіталу	1574620	100,00	2029019	100,00	2164580	100,00	454399	0,00	128,86	135561	0,00	106,68

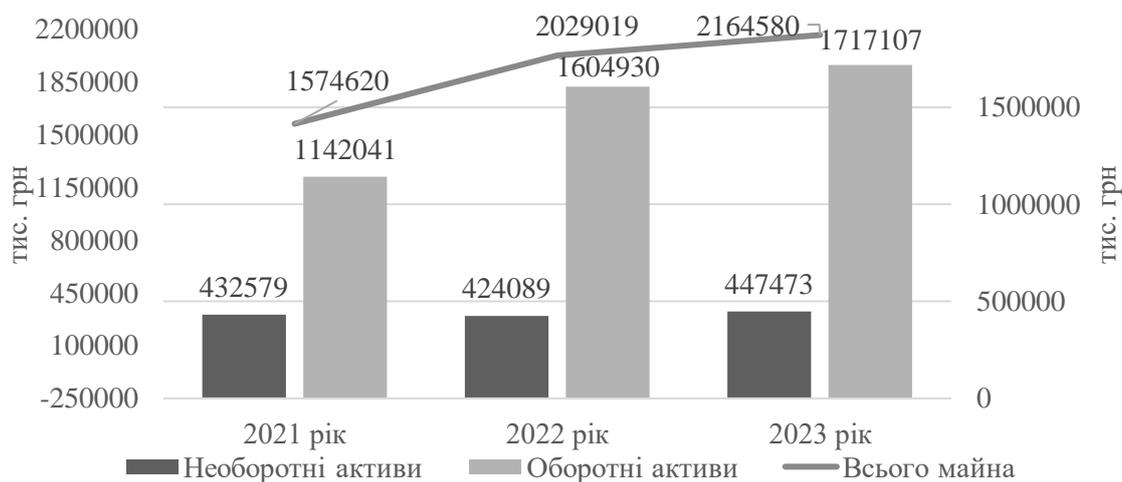

Рис. 2.1. Структурна динаміка активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки, тис. грн

У 2022 році сума довгострокових активів зменшилася на 8 490 тис. грн порівняно з 2021 роком, що призвело до зниження їх питомої ваги на 6,57%. Проте в 2023 році, порівняно з 2022 роком, спостерігалось зростання суми довгострокових активів на 23 384 тис. грн, однак питома вага зменшилася на 0,23%. Основну частину довгострокових активів формують основні засоби та нематеріальні активи. У 2022 році обсяг основних засобів і нематеріальних активів скоротився на 28 083 тис. грн у порівнянні з 2021 роком, що спричинило зниження їх питомої ваги на 7,36%. Водночас у 2023 році ці активи зросли на 24 834 тис. грн порівняно з 2022 роком, хоча їх питома частка зменшилася незначно – на 0,06%.

Протягом 2022-2023 рр. величина оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» постійно зростає, головним чином, за рахунок дебіторської заборгованості, яка займає найбільшу частку в оборотних активах та майже 70% від загальної вартості активів. Оскільки значна частина активів компанії заморожена у вигляді заборгованості, це обмежує можливість підприємства оперативно використовувати ці кошти для фінансування поточних операцій чи інвестицій. Така ситуація може призвести до труднощів у виконанні зобов'язань перед постачальниками, працівниками та іншими контрагентами. Якщо зростання дебіторської заборгованості не підтримується належним

управлінням і контролем, дебіторська заборгованість може стати «хворою» статтею і може ускладнити фінансове становище компанії.

Водночас, спостерігається значне зростання власного капіталу ТДВ «Яготинський маслозавод», який у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшився на 155639 тис. грн, а у 2023 році порівняно з 2022 роком спостерігається приріст на 255155 тис. грн (рис. 2.2).

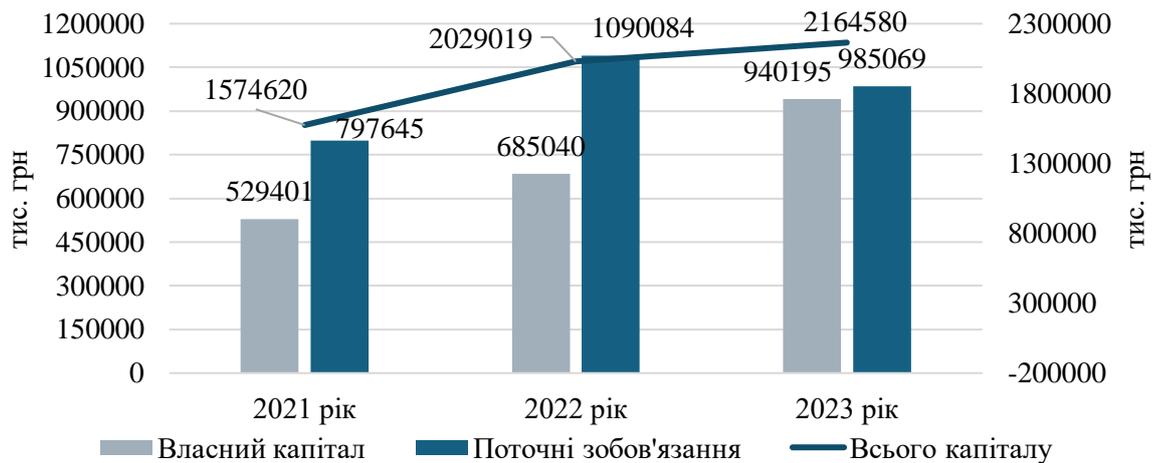

Рис. 2.2. Структурна динаміка фінансових ресурсів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки

Збільшення власного капіталу на 29,40% у 2022 році та на 37,25% у 2023 році вказує на позитивний фінансовий тренд, що може бути результатом ефективних інвестицій чи поліпшення операційної діяльності. Це свідчить про стабільний розвиток підприємства та покращення його фінансової стану, що дозволяє створити основу для подальших стратегічних кроків і залучення нових інвестицій.

Найбільшу частку у капіталі підприємства займають короткострокові зобов'язання і забезпечення. Збільшення поточних зобов'язань і забезпечень може зумовлене розширенням бізнесу, збільшенням потреби в оборотних коштах для підтримки більш високих обсягів діяльності і свідчити про активне зростання виробництва та зростання потреби в короткостроковому фінансуванні.

В результаті нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції відбулося суттєве зростання дебіторської заборгованості, яка суттєво перевищує суму кредиторської заборгованості (рис. 2.3).

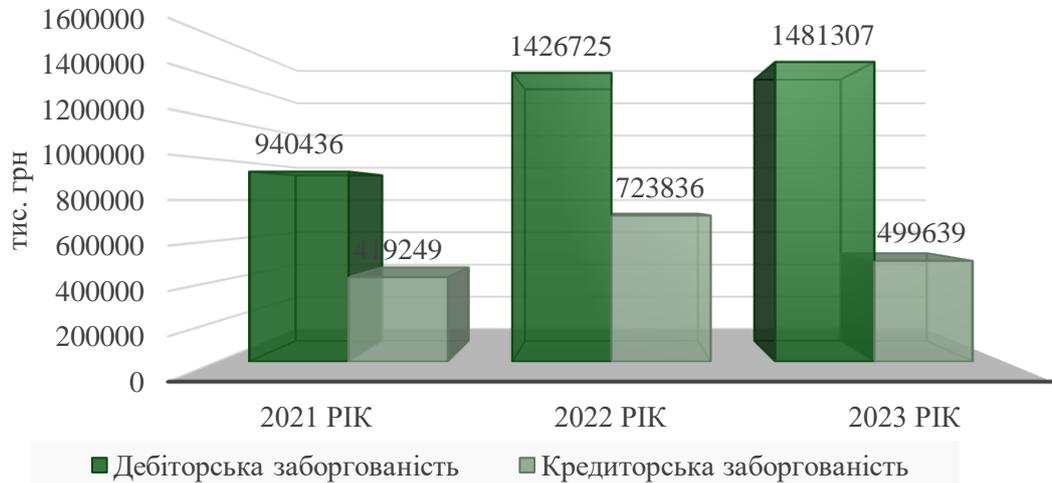

Рис. 2.3. Динаміка співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки

У 2023 році дебіторська заборгованість підприємства значно перевищує кредиторську, майже втричі, що, з одного боку, є позитивним сигналом, оскільки свідчить про активну господарську діяльність і наявність фінансових ресурсів для виплати боргів. Однак варто враховувати, що існує потенційний ризик утворення безнадійної дебіторської заборгованості, що може негативно позначитися на ліквідності компанії.

Порівнюючи величину власних коштів із тією величиною коштів, яка необхідна для забезпечення безперервної виробничо-господарської діяльності визначено, що ТДВ «Яготинський маслозавод» має високий рівень фінансової стійкості й нормальний фінансовий стан (табл. 2.3).

У 2021 році трикомпонентний показник свідчив про нормальну фінансову стійкість ТДВ «Яготинський маслозавод», тобто підприємство використовує як власні кошти, так і довгострокові боргові кошти для покриття запасів, що забезпечує його стабільність, хоча й передбачає певну залежність

від зовнішнього фінансування. Однак для підвищення рівня фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» доцільно зосередитись на збалансуванні витрат та збільшенні прибутку, що дозволить зменшити залежність від зовнішніх кредитних коштів і підвищити фінансову незалежність компанії.

Таблиця 2.3

Класифікація типу фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»
за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Відхилення (+,-) 2022/2021		Відхилення (+,-) 2023/2022	
				у сумі, тис. грн	темп зростан- ня, %	у сумі, тис. грн	темп зростан- ня, %
Загальна величина запасів	165657	165465	192592	-192	99,88	27127	116,39
Наявність власних коштів	96822	260951	492722	164129	269,52	231771	188,82
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	344396	514846	732038	170450	149,49	217192	142,19
Наявність загальних коштів	722792	881094	1217468	158302	121,90	336374	138,18
Фв=В-Зп	-68835	95486	300130	164321	-138,72	204644	314,32
Фвд = ВД-Зп	178739	349381	539446	170642	195,47	190065	154,40
Фзк=ЗК-Зп	557135	715629	1024876	158494	128,45	309247	143,21
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\PhiВ), S2(\pm\PhiВД), S3(\pm\PhiЗК)\}$	{0;1;1}	{1;1;1}	{1;1;1}	-	-	-	-

У 2022-2023 рр. підприємство продемонструвало мало абсолютну фінансову стійкість. Це означає, що всі запаси підприємства фінансуються виключно за рахунок власних ресурсів, без використання позик, що є показником високої фінансової незалежності та стабільності. Такий тип стійкості є рідкісним і свідчить про велику фінансову міцність компанії.

Отже, в цілому фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод» є задовільний, утім структура, співвідношення та динаміка активів і фінансових ресурсів підприємства вказує на можливі внутрішні фінансові ризики.

2.2. Оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства

Важливим етапом ідентифікації фінансових ризиків підприємства є оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод» за індикаторним підходом у поєднанні з інтегральним методом комплексної оцінки фінансового стану підприємства (табл. 2.4–2.6). Цей підхід спрямований на ідентифікацію проблем діяльності підприємства, аналіз його поточного стану, оцінку перспектив розвитку та виявлення резервів для забезпечення стійкого зростання [34].

Таблиця 2.4

Результати оцінювання фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 році

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ ст.5	-	ст.7× ст.8	Σст.9 за групами оцінки	ст.2× ст.10
I група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф. критичної ліквідності	1,22	0,7	0,52	1,74	0,32	0,56	1,34	0,54
		Коеф. покриття	1,43	2	-0,57	0,72	0,22	0,16		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,30	0,1	0,20	3,00	0,18	0,54		
		Коеф. співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,27	1	-0,73	0,27	0,24	0,06		
		Коеф. співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,18	0,3	-0,12	0,60	0,04	0,02		
II – група «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,34	0,5	-0,16	0,67	0,19	0,13	1,45	0,44
		Коеф. фінансової стійкості	0,49	0,7	-0,21	0,70	0,08	0,06		
		Коеф. фінансової залежності	2,97	2	0,97	1,49	0,08	0,12		
		Коеф. інвестування	1,22	1	0,22	1,22	0,26	0,32		

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,65	0,5	0,15	1,30	0,15	0,20		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	2,64	1	1,64	2,64	0,24	0,63		
III – група «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	1,99	1,5	0,49	1,32	0,24	0,32	0,05	0,01
		Рентабельність власного капіталу	-0,11	0,2	-0,31	-0,56	0,28	-0,16		
		Рентабельність продажів	-0,02	0,3	-0,32	-0,07	0,24	-0,02		
		Рентабельність чистих активів	-0,04	0,1	-0,14	-0,41	0,24	-0,10		
	$\Sigma=1$	Комплексна оцінка 0,99								

ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021 році мало достатній рівень фінансово-економічної безпеки, але не всі фінансові показники відповідають встановленим нормативним значенням. Підприємство в цілому демонструє задовільний фінансовий стан, проте існують окремі аспекти, які потребують додаткової уваги. Зокрема, варто зосередити увагу на підвищенні ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємства.

Попри складні умови воєнного стану ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2022 році вдалося покращити фінансовий стан, рівень фінансово-економічної безпеки підприємства підвищився (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Динаміка інтегральних показників складових фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2021-2023 рр.

Таблиця 2.5

Результати оцінювання фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський
маслозавод» за 2022 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ ст.5	-	ст.7× ст.8	∑ст.9 за групами оцінки	ст.2× ст.10
I група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф. критичної ліквідності	1,32	0,7	0,62	1,88	0,32	0,60	1,44	0,58
		Коеф. покриття	1,47	2	-0,53	0,74	0,22	0,16		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,32	0,1	0,22	3,21	0,18	0,58		
		Коеф. співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,21	1	-0,79	0,21	0,24	0,05		
		Коеф. співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,38	0,3	0,08	1,27	0,04	0,05		
II група – «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,34	0,5	-0,16	0,68	0,19	0,13	1,85	0,56
		Коеф. фінансової стійкості	0,46	0,7	-0,24	0,66	0,08	0,05		
		Коеф. фінансової залежності	2,96	2	0,96	1,48	0,08	0,12		
		Коеф. інвестування	1,62	1	0,62	1,62	0,26	0,42		
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,75	0,5	0,25	1,50	0,15	0,23		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	3,78	1	2,78	3,78	0,24	0,91		
III група – «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	2,07	1,5	0,57	1,38	0,24	0,33	0,93	0,28
		Рентабельність власного капіталу	0,26	0,2	0,06	1,28	0,28	0,36		
		Рентабельність продажів	0,04	0,3	-0,26	0,14	0,24	0,03		
		Рентабельність чистих активів	0,09	0,1	-0,01	0,86	0,24	0,21		
	∑=1	Комплексна оцінка								1,41

Таблиця 2.6

Результати оцінювання фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський
маслозавод» за 2023 рік

Групи оцінки	Значимість групи	Показники	Фактичне значення показника	Порогове значення показника	Відхилення від порогового значення	Відношення фактичних і порогових значень	Вагомість показників у групі	Інтегрована оцінка коефіцієнта в групі	Інтегрована оцінка групи	Комплексна оцінка групи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
-	-	-	-	-	ст.4 - ст.5	ст.4/ ст.5	-	ст.7× ст.8	∑ст.9 за групами оцінки	ст.2× ст.10
I група – «Платоспроможність»	0,4	Коеф. критичної ліквідності	1,55	0,7	0,85	2,21	0,32	0,71	1,78	0,71
		Коеф. покриття	1,74	2	-0,26	0,87	0,22	0,19		
		Коеф. забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	0,43	0,1	0,33	4,26	0,18	0,77		
		Коеф. співвідношення дебіторської заборгованості у власному капіталі й кредиторській заборгованості	0,19	1	-0,81	0,19	0,24	0,05		
		Коеф. співвідношення чистих оборотних активів з чистими активами	0,52	0,3	0,22	1,75	0,04	0,07		
II група – «Фінансова стійкість»	0,3	Коеф. автономії	0,43	0,5	-0,07	0,87	0,19	0,17	2,02	0,61
		Коеф. фінансової стійкості	0,54	0,7	-0,16	0,78	0,08	0,06		
		Коеф. фінансової залежності	2,30	2	0,30	1,15	0,08	0,09		
		Коеф. інвестування	2,10	1	1,10	2,10	0,26	0,55		
		Коеф. маневреності власного капіталу	0,78	0,5	0,28	1,56	0,15	0,23		
		Коеф. співвідношення мобільних і іммобілізованих засобів	3,84	1	2,84	3,84	0,24	0,92		
III група – «Ефективність фінансово-економічної діяльності»	0,3	Коеф. трансформації	2,32	1,5	0,82	1,54	0,24	0,37	0,78	0,23
		Рентабельність власного капіталу	0,05	0,2	-0,15	0,25	0,28	0,07		
		Рентабельність продажів	0,05	0,3	-0,25	0,18	0,24	0,04		
		Рентабельність чистих активів	0,12	0,1	0,02	1,22	0,24	0,29		
	∑=1	Комплексна оцінка								1,55

Суттєве підвищення рівня фінансової стійкості та прибутковості ТДВ «Яготинський маслозавод» сприяло підвищенню рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства показав, що показники власного капіталу покращилися, залежність від позикового капіталу зменшилися. Втім деякі коефіцієнти залишаються нижчими від нормативних, що є постійною фінансовою залежністю підприємства. Зокрема, коефіцієнт фінансової залежності знизився, але залишається вищим за нормативний рівень, вказуючи на фінансову залежність ТДВ «Яготинський маслозавод» від зовнішніх джерел фінансування.

Підприємству також потрібно працювати над підвищенням рівня абсолютної ліквідності. У 2022 році загальний коефіцієнт платоспроможності зріс з 1,51 грн/грн до 1,51 грн/грн, або на 0,21% порівняно з 2021 роком, що покращило здатність підприємства виконувати свої зобов'язання та зменшило ризик фінансової нестабільності. У 2023 році показник зріс до 1,77 грн/грн, що на 17,10% більше, ніж у попередньому році (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Динаміка коефіцієнта загальної платоспроможності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки

Позитивна тенденція до збільшення покращує фінансову стабільність підприємства та робить його більш привабливою для інвесторів та кредиторів.

Підприємство має достатню платоспроможність, оскільки всі показники вище нормативу.

Прибуток являє собою ключовий фінансовий результат діяльності підприємства, що відображає перевищення доходів над витратами за певний період (рис. 2.6).

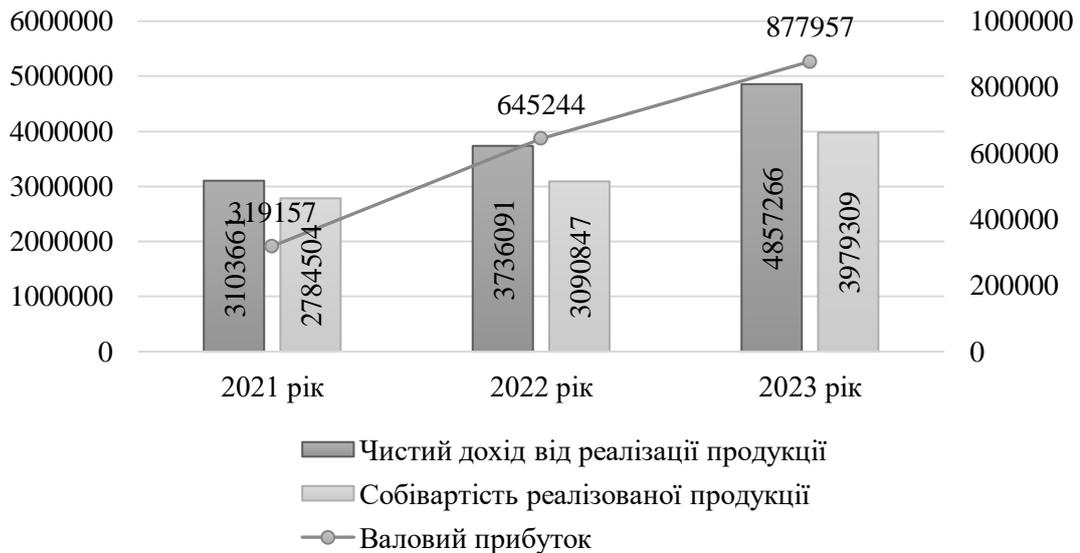

Рис. 2.6. Динаміка формування валового прибутку ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки, тис. грн

Чистий дохід від реалізації ТДВ «Яготинський маслозавод» демонструє позитивну динаміку протягом всього періоду, збільшуючись з 3 103 661 тис. грн у 2021 році до 4 857 266 тис. грн у 2023 році. Собівартість реалізованої продукції також зростає, але меншими темпами, ніж чистий дохід. В результаті, валовий прибуток збільшується з кожним роком, досягаючи 877 957 тис. грн у 2023 році. Завдяки підвищенню ефективності виробничо-господарської діяльності, зростання обсягів реалізації продукції підприємству вдалося підвищити рівень фінансово-економічної безпеки.

Утім виявлені в ході аналізу відхилення окремих ключових індикаторів фінансово-економічної безпеки від нормативних сигналізує про можливі фінансові ризики, які важливо своєчасно ідентифікувати для формування своєчасних заходів з управління ними.

2.3. Ідентифікація основних фінансових ризиків та їх впливу на фінансовий стан ТДВ «Яготинський маслозавод»

Ідентифікація ризиків, що є першим і одним з ключових етапів аналізу, являє собою процес визначення переліку основних видів ризиків, притаманних діяльності конкретної організації. Ці ризики можуть мати вплив на певну ділянку роботи, напрямок діяльності або організацію загалом. Ідентифікація передбачає опис ризиків у їх взаємозв'язку з іншими ризиками та факторами (джерелами ризиків), які можуть посилювати або послаблювати їх [44].

Усі господарюючі суб'єкти здійснюють свою діяльність в умовах невизначеності, що призводить до виникнення різноманітних ризиків. Російсько-українська війна значно посилила рівень невизначеності та нестабільності, що, у свою чергу, спричинило загострення існуючих ризиків, негативно вплинуло на діяльність підприємств, погіршило економічну ситуацію в країні в цілому та знизило її інвестиційну привабливість. Підприємства зіткнулися із зменшенням платоспроможного попиту, порушенням логістичних ланцюгів поставок, ризиками втрати майна та відтоку робочої сили через бойові дії, підвищенням цін на сировину та матеріали, а також іншими проблемами [12, 37].

Ведення бізнесу в умовах кризи вимагає врахування ризиків, однак війна як форс-мажорне явище продемонструвала, що більшість українських підприємств не були готові до ефективного управління та функціонування в таких умовах. Незважаючи на всі труднощі, українська економіка продовжує розвиватися. Підприємства адаптуються до нових реалій і розробляють стратегії свого розвитку в умовах війни.

Економічна та соціальна ситуація в Україні в період 2022–2024 років, під впливом повномасштабної збройної агресії Російської Федерації, опинилася у надзвичайно складному становищі, що негативно позначилось на умовах ведення бізнесу. Падіння національної економіки в 2022 році стало найглибшим за всю історію незалежності України. Згідно з офіційними даними Державної служби статистики України, реальний валовий внутрішній продукт

(ВВП) у 2022 році скоротився на 29,1%, зокрема в першому кварталі падіння становило 14,9%, у другому – 36,9%, у третьому – 30,6%, а в четвертому – 31,4%. У цінах попереднього року реальний ВВП становив 3,86 трлн грн, що є зниженням порівняно з 5,45 трлн грн у 2021 році [43].

Економіка України зазнала значного удару через військові дії, і спад реального ВВП у 2022 році став найглибшим за всю історію незалежності, повернувши показники до рівня початку 2000-х років. Однак фактичне падіння виявилось меншим, ніж очікувалося на початку вторгнення. Це стало можливим завдяки стійкості енергетичної системи країни, а також високій здатності українського бізнесу та домогосподарств адаптуватися до нових реалій. Згідно з прогнозами на 2023 рік, затвердженими Законом України «Про державний бюджет», передбачалося зростання реального ВВП на 3,2%. Міжнародне рейтингове агентство Moody's прогнозувало незначне зниження реального ВВП на 2%, а Національний банк України очікував на невелике зростання реального ВВП на 0,3%. Прогнозується, що економіка України зростатиме на 6,4% у 2025 році.

Попри складні умови війни, український бізнес демонструє стійкість. Незважаючи на активні бойові дії та обстріли цивільної інфраструктури, підприємці України зберігають оптимізм і продовжують адаптуватися до нових викликів, що свідчить про високий рівень підприємницької витривалості та здатності до інновацій. Результати дослідження стану бізнесу в Україні, яке провели Advanter Group, Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт «Дія.Бізнес» наведено на рис. 2.7. Аналізуючи значення Індексу активності бізнесу (UBI, Ukrainian Business Index) у період воєнного часу, який відображає рівень активності підприємств, їх здатність збільшувати товарообіг та створювати робочі місця, можна відзначити, що в червні 2023 року цей індекс склав 35,34 зі 100 можливих. Це свідчить про зростання порівняно з квітнем 2023 року (34,03) та червнем 2022 року (22,73). Однак значення індексу нижче 50 вказує на песимістичні очікування бізнесу щодо майбутнього розвитку подій. Таким

чином, зростання індексу, скоріше, свідчить про втому підприємств від тривалої невизначеності та прагнення до активізації, а не про поліпшення економічної ситуації.

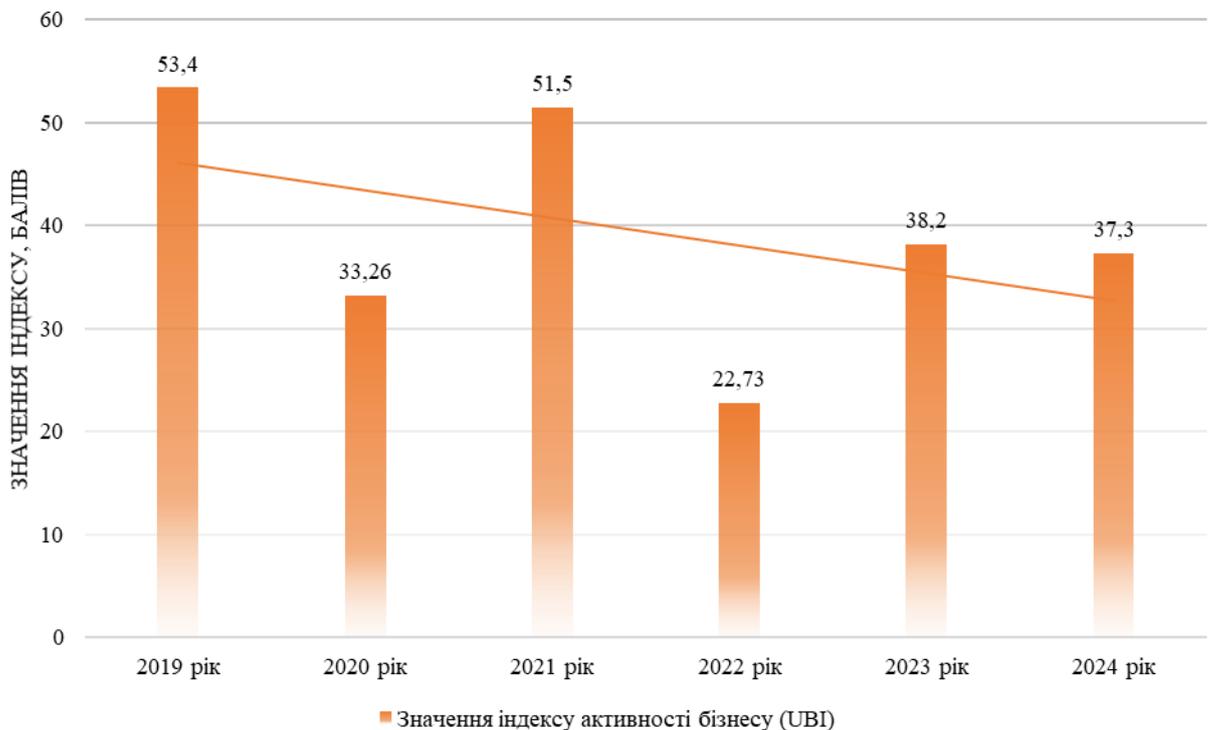

Рис. 2.7. Індекс активності бізнесу UBI у довоєнний та воєнний періоди (2019-2024рр.)

Протягом 2020-2023 років Індекс активності бізнесу перебував у зоні негативних очікувань, і лише з червня 2021 року до лютого 2022 року він перевищував 50, потрапляючи до зони позитивних очікувань. Станом на січень 2024 року індекс активності бізнесу UBI становить 37,3, що свідчить про незначне зростання порівняно з попередньою хвилею дослідження (36,3). Однак цей показник все ще залишається нижчим за максимум, досягнутий у серпні 2023 року (38,2), що вказує на відчутну втому бізнесу в умовах економічної невизначеності та стагнації ринку.

Дані для індексу були зібрані в рамках дослідження, проведеного Центром розвитку інновацій спільно з Офісом з розвитку підприємництва та

експорту в межах національного проєкту Дія.Бізнес за підтримки різних міністерств та державних органів.

Згідно з дослідженням, проведеним Advanter Group, Центром розвитку інновацій, Офісом з розвитку підприємництва та експорту та в рамках національного проєкту «Дія.Бізнес», ТОП-10 проблем, з якими стикається український бізнес у 2024 році, залишаються стабільними протягом останніх п'яти років (рис. 2.8). На сьогодні найбільш актуальними проблемами є наступні.

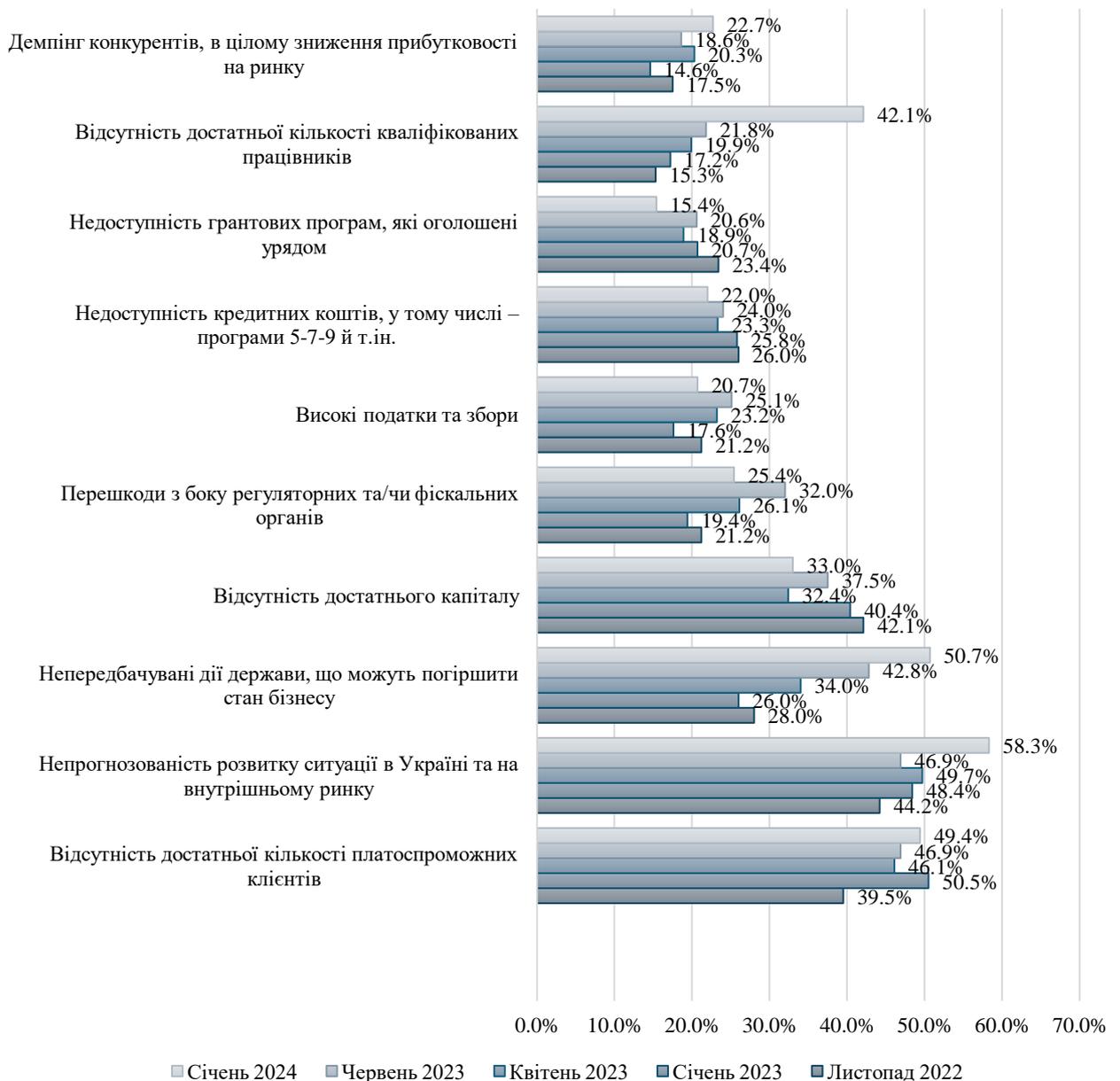

Рис. 2.8. Проблеми бізнесу під час повномасштабного вторгнення

*Розроблено автором за джерелами [43]

Перша, і одна з найгостріших проблем – це непередбачуваність розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку, яка становить 58,3%. Це зумовлено продовженням війни та її впливом на економічну ситуацію в країні. Наступною за значущістю є проблема непередбачуваних дій держави, що може негативно позначитися на стані бізнесу, з показником 50,7%. Це стосується змін у законодавчій базі, податковій політиці, коливаннях валютного курсу тощо.

Ще однією важливою проблемою є відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників, яка становить 42,1%. Це питання стало особливо актуальним у контексті війни, яка призвела до масової міграції населення. І, нарешті, меншою мірою гострою є проблема відсутності достатнього капіталу, що відзначено 33% респондентів.

Ці проблеми свідчать про серйозні виклики, з якими стикається український бізнес, і вказують на необхідність ефективної адаптації до нових умов та сприятливого регулювання з боку держави для підтримки підприємництва в умовах війни та економічної нестабільності.

Варто підкреслити, що значна частка проблем, наведена на графіку, має фінансовий характер, що призводить до ризику втрати капіталу внаслідок загострення певних труднощів, істотного зменшення фінансових результатів, втрати ринків збуту через фінансові труднощі тощо. Тому всі ці проблеми та ризики можна об'єднати в одну категорію, яка отримала назву «фінансовий ризик». Цей тип ризику охоплює всі потенційні загрози, що виникають внаслідок нестабільної фінансової ситуації на підприємстві, і може стати основною перешкодою на шляху до успішного ведення бізнесу та його подальшого розвитку.

Разом із цим ТДВ «Яготинський маслозавод» має й внутрішні фінансові ризики, зокрема проблеми із ліквідністю підприємства, що підтверджують результати аналізу балансу ліквідності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Баланс ліквідності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2021-2023 роки

Актив	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Пасив	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Платіжний надлишок +,-		
								2021 рік	2022 рік	2023 рік
Група А1 Грошові кошти	31692	7818	41043	Група П1 Поточні зобов'язання Кредиторська заборгованість за товари, роботи	397153	702080	477030	365461	694262	435987
Група А2 Дебіторська заборгованість Готова продукція	940436	1426725	1481307	Група П2 Короткострокові кредити банку	400492	388004	508039	-539944	-1038721	-973268
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	169913	170387	194757	Група П3 Довгострокові зобов'язання	247574	253895	239316	77661	83508	44559
Група А4 Необоротні активи	432579	424089	447473	Група П4 Власний капітал	529401	685040	940195	96822	260951	492722
Баланс гр.1+2+3+4	1574620	2029019	2164580	Баланс гр.1+2+3+4	1574620	2029019	2164580	—	—	—

Співвідношення балансу ліквідності підприємства за аналізований період виглядає наступним чином:

$$\begin{array}{ccc} 2021 \text{ рік} & 2022 \text{ рік} & 2023 \text{ рік} \\ \left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \leq П3 \\ A3 \leq П4 \end{array} \right\} & \left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \leq П3 \\ A3 \leq П4 \end{array} \right\} & \left. \begin{array}{l} A1 \leq П1 \\ A2 \geq П2 \\ A3 \leq П3 \\ A3 \leq П4 \end{array} \right\} \end{array} \quad (2.1)$$

Співвідношення перших двох груп активів і пасивів ТДВ «Яготинський маслозавод» вказує на можливу нестачу ліквідних активів, що може ускладнити погашення короткострокових зобов'язань без додаткових фінансових ресурсів. Це сигналізує про потенційні проблеми з ліквідністю підприємства, що потребує додаткових заходів для забезпечення платоспроможності.

У свою чергу, співвідношення активів А2 до пасивів П2 демонструє перевищення активів над зобов'язаннями, що підтверджує наявність додаткових фінансових ресурсів для покриття частини заборгованості. Це позитивний сигнал про здатність підприємства покривати свої поточні зобов'язання.

Аналіз співвідношення повільно реалізованих активів А3 і довгострокових зобов'язань П3 дозволяє оцінити прогнозовану ліквідність підприємства в середньостроковій перспективі, що вказує на недостатність активів для повного покриття довгострокових зобов'язань та може вимагати додаткового фінансування або використання неліквідних активів для погашення боргу.

Постійні пасиви не є меншими за вартість необоротних активів. Це співвідношення демонструє стабільну фінансову структуру підприємства, оскільки довгострокові активи фінансуються довгостроковими джерелами, що знижує ризик неплатоспроможності і забезпечує фінансову стійкість підприємства на майбутнє.

Отже, для підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах війни та виявлених фінансових ризиків потрібно удосконалити стратегії управління ними.

Висновок до розділу 2

У другому розділі магістерської роботи проведено аналіз фінансових ризиків та рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. Досліджено основні показники фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод», здійснено оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства та ідентифіковано основні ризики, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

ТДВ «Яготинський маслозавод», на матеріалах якого виконано аналіз, є потужним підприємством на українському ринку молочних продуктів. Загальна вартість активів підприємства має тенденцію до зростання, що може свідчити про розширення його діяльності. Підприємство має як сильні, так і слабкі сторони. До сильних сторін можна віднести зростання активів, збільшення власного капіталу, покращення платіжної дисципліни та зростання прибутку й фінансової стійкості попри війну. До слабких сторін належать зростання дебіторської заборгованості, недостатній рівень ліквідності й платоспроможності. Підприємству необхідно продовжувати працювати над підвищенням ефективності використання ресурсів мінімізації виявлених фінансових ризиків.

Здійснено оцінювання фінансово-економічної безпеки ТДВ «Яготинський маслозавод», рівень якої є достатнім протягом усього досліджуваного періоду, а в умовах війни він навіть підвищився. З огляду на виявлені внутрішні та зовнішні фінансові ризики варто удосконалити стратегії управління ними, що дозволить підтримувати належний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства та забезпечувати фінансову стійкість підприємства в сучасних кризових умовах.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Розробка стратегії мінімізації фінансових ризиків у забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства

Фінансові ризики, що виникають через внутрішні та зовнішні фактори, можуть суттєво впливати на стабільність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність, а також можливість досягнення стратегічних цілей. Для досягнення допустимого рівня фінансового ризику та забезпечення фінансової стабільності підприємству необхідно сформувати комплексну стратегію управління фінансовими ризиками, яка включає систему заходів із запобігання, мінімізації та нейтралізації ризиків.

Стратегія управління фінансовими ризиками має базуватися на основоположних принципах концепції фінансово-економічної безпеки підприємства [1, 2], бути невід'ємною частиною системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства та передбачати реалізацію завдань, наведених на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Складові стратегії управління фінансовими ризиками підприємства

Стратегію управління фінансовими ризиками можна визначити як сукупність напрямів і методів застосування ресурсів, спрямованих на досягнення визначеної мети захисту підприємства від негативного впливу чинників зовнішнього середовища, а також оптимізації внутрішніх процесів у межах системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Схематично стратегія управління фінансовими ризиками підприємства представлено на рис. 3.2.

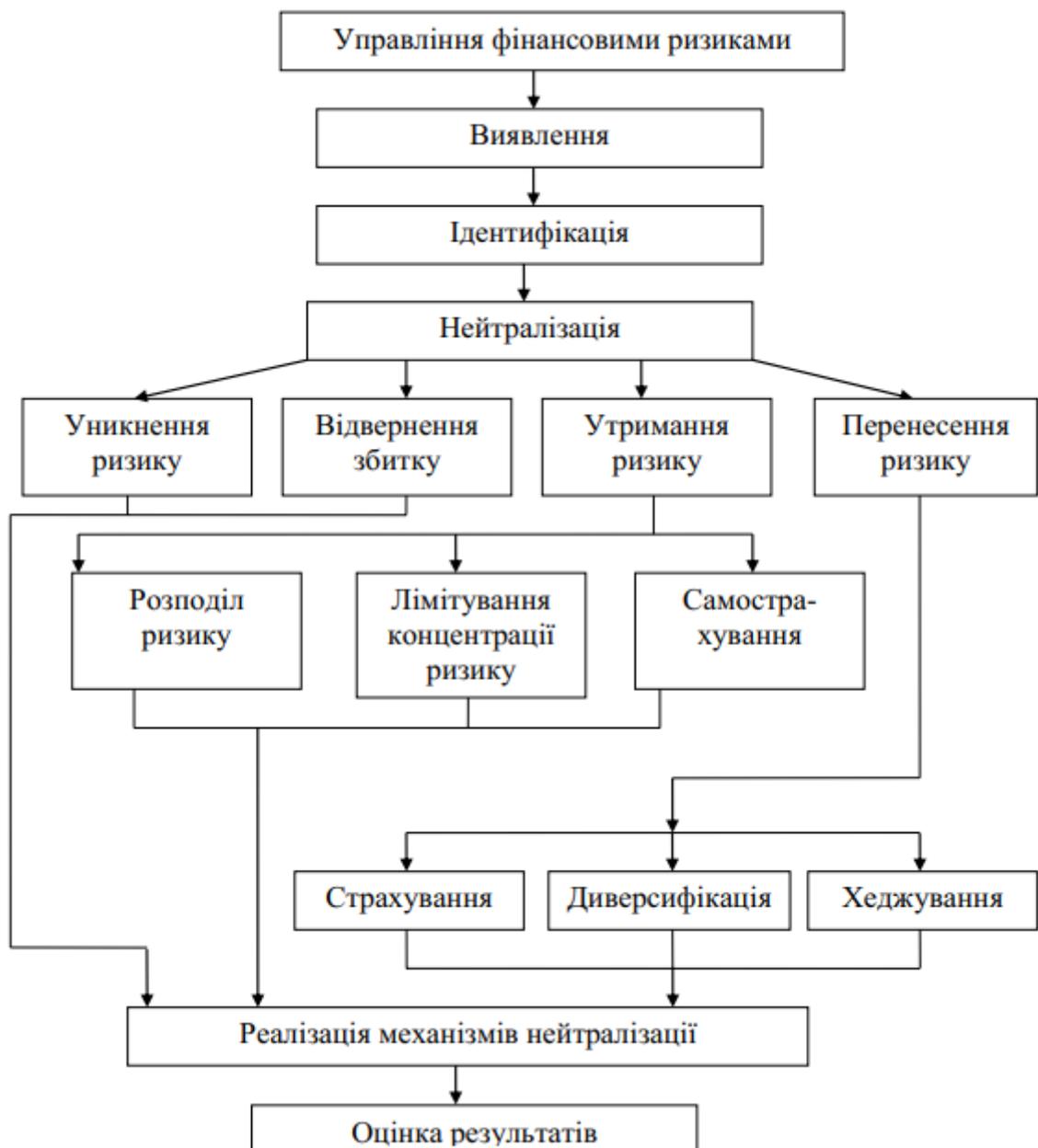

Рис. 3.2. Стратегія управління фінансовими ризиками в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Стратегія мінімізації фінансових ризиків повинна базуватися на системному підході, враховувати галузеві особливості, фінансовий стан підприємства, а також вплив макроекономічних і геополітичних чинників. Кожному методу управління фінансовими ризиками має відповідати певний набір правил та обмежень, які забезпечують прийняття оптимальних рішень. Стратегія виконує функцію координації зусиль, концентруючи увагу на варіантах рішень, що узгоджуються із загальними принципами забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, та виключаючи ті, що їм суперечать. Досягнення поставленої мети означає завершення реалізації стратегії, оскільки нові завдання вимагають створення та впровадження іншої, відповідної новим умовам і цілям, стратегії [52].

Ключовим етапом у процесі управління фінансовими ризиками є класифікація факторів їх виникнення як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства, що дозволяє здійснити комплексну оцінку ризиків. Вони впливають на його діяльність, створюючи загрозу для фінансових і виробничих процесів, що може призвести до недоотримання або втрати прибутку.

Для ідентифікації ключових факторів фінансових ризиків необхідно, насамперед, визначити найбільш актуальні ризики. Цей процес охоплює два основні етапи. Перший етап передбачає складання переліку ризиків, які можуть бути мінімізовані зусиллями самого підприємства. До таких належать, наприклад, ризики втрати активів через порушення умов їх зберігання або виробничих процесів. Вплив цих ризиків може бути суттєво зменшений або навіть усунутий завдяки підвищенню ефективності управлінських процесів [53]. Далі слід провести ідентифікацію зовнішніх ризиків, які не можуть бути безпосередньо контрольовані підприємством, таких як зміна законодавства чи макроекономічні коливання. Хоча повне усунення таких ризиків неможливе, їх вплив може бути знижений завдяки застосуванню адаптаційних стратегій [14].

У процесі ідентифікації та аналізу ризиків використовуються численні джерела інформації, зокрема фінансова звітність, дані про порушення трудової та виконавчої дисципліни, внутрішні нормативно-правові документи, результати

розслідувань інцидентів (зокрема, випадків нецільового використання коштів чи зловживань службовим становищем), зовнішні аналітичні огляди, аудиторські звіти, а також результати перевірок ефективності контрольних процедур. Особливо важливо підкреслити, що процес ідентифікації ризиків охоплює всі рівні управлінської структури підприємства, забезпечуючи системний і всебічний підхід до управління ризиками [9].

Ідентифікація та класифікація факторів фінансових ризиків є основою якісного аналізу і важливою умовою ефективного управління ними. У наукових дослідженнях акцентується увага на тому, що чітке визначення та систематизація таких факторів є пріоритетним завданням у сфері аналітики. Ефективна класифікація факторів фінансових ризиків повинна враховувати оптимальну кількість категорій, що дозволяє точно ідентифікувати конкретні ризики та розробити відповідні заходи для їх мінімізації.

З урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх фінансових ризиків управління ними здійснюється з використанням матриці вибору стратегічних напрямів розвитку системи фінансово-економічної безпеки підприємства (рис. 3.3).

		Внутрішнє фінансове середовище		
		Сильне	Нейтральне	Слабке
Вплив зовнішнього фінансового середовища	Можливості	Ф-1 Сила і можливість	Ф-2 Стабільність і можливість	Ф-3 Слабкість і можливість
	Загрози	Ф-4 Сила і загрози	Ф-5 Стабільність і загрози	Ф-6 Слабкість і загрози

Рис. 3.3. Матриця стратегічних напрямів розвитку системи фінансово-економічної безпеки підприємства з урахуванням зовнішніх і внутрішніх фінансових ризиків

Важливою складовою процесу управління фінансовими ризиками підприємства є впровадження сучасних технологій аналізу даних, які дають змогу моделювати можливі сценарії розвитку подій, прогнозувати фінансові

показники та приймати виважені управлінські рішення. Переваги використання передових інструментів, таких як великі дані (Big Data), штучний інтелект (Artificial Intelligence) та машинне навчання (Machine Learning) наведено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Напрями використання сучасних технологій аналізу для реалізації стратегії управління фінансовими ризиками підприємства

Сучасні технології аналізу даних забезпечують можливість оперативного моніторингу змін у середовищі, автоматизованого виявлення ризиків та формування рекомендацій для їх нейтралізації. Це дозволяє керівникам підприємств діяти на основі об'єктивних даних, що значно підвищує ефективність фінансово-економічного управління.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства значною мірою визначається ефективністю сформованої стратегії управління фінансовими ризиками, спрямованої на підтримання фінансової стабільності підприємства. Вона базується на раціональному використанні механізмів і інструментів фінансового менеджменту, які дозволяють вчасно ідентифікувати ризики, оцінити їхній потенційний вплив, розробити запобіжні заходи та адаптивні стратегії, сприяючи таким чином захисту підприємства від негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

3.2. Запровадження інструментів страхування фінансових ризиків для підвищення фінансової стійкості підприємства

Одним із ефективних методів управління фінансовими ризиками підприємства є страхування. Використання страхового захисту фінансових відносин підприємства дозволяє уникнути фінансових втрат завдяки компенсації збитків страховими організаціями. Це сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, дозволяє здійснювати більш ризикову діяльність, яка потенційно дає змогу отримувати більший прибуток.

Як свідчить практика, страхування є одним з найефективніших інструментів мінімізації фінансових втрат. Завдяки використанню страхового механізму, великі збитки розподіляються між учасниками, а особи, які постраждали, отримують відповідну компенсацію. Таким чином, страхування відіграє ключову роль у захисті фінансових відносин, його значення постійно зростає, що робить його необхідним компонентом для здійснення фінансових операцій в усіх сферах суспільного життя.

Згідно з Законом України «Про страхування» [56], існує декілька видів страхування, що охоплюють фінансові ризики (рис. 3.5).

власне страхування фінансових ризиків	страхування втрат прибутку внаслідок перерв у виробництві	страхування інвестицій	страхування виданих та прийнятих гарантій
<ul style="list-style-type: none"> • захист від втрат, пов'язаних з невиконанням партнерами своїх фінансових зобов'язань («Страхування фінансових ризиків», «Страхування ризиків неплатежу» або «Страхування виконання договірних зобов'язань») 	<ul style="list-style-type: none"> • одночасно зі страхуванням майна від вогневих ризиків, стихійних явищ та інших небезпек цей вид страхування захищає від збитків, що можуть виникнути через зупинку виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> • гарантує захист доходу, отриманого від інвестиційних операцій 	<ul style="list-style-type: none"> • захищає гарантів від збитків, які можуть виникнути через виконання ними своїх гарантійних зобов'язань

Рис. 3.5. Види страхування фінансових ризиків, що пропонуються страховими компаніями в Україні

Варто зазначити, що не всі фінансові ризики можуть бути взяті на страхування. Існує категорія операцій, які неможливо застрахувати через їх «спекулятивну» природу, оскільки вони можуть як призвести до збитків, так і принести прибуток. Такі операції визначаються як «спекулятивний» ризик. Утім, попри те, що кредитування може бути прибутковим, воно часто підлягає страхуванню від кредитного ризику. Це пояснюється тим, що потенційний прибуток від кредитування є обмеженим і не схильний до суттєвих коливань, в той час як можливі збитки можуть значно перевищувати отриманий прибуток. Такий підхід також стосується інвестиційного ризику. Натомість валютний та процентний ризики можуть призводити не лише до збитків, але й до значного прибутку, тому вони, як правило, не підлягають страхуванню, а для їх управління застосовуються інші методи.

Страхування біржових та валютних ризиків (курсових коливань) є специфічним видом страхування, що широко використовується в ряді країн для стимулювання зовнішньої торгівлі. Цей механізм надає експортерам гарантії та компенсує збитки, спричинені змінами валютних курсів. Однак в Україні цей вид страхування практично не застосовується, що обумовлено кількома факторами. Серед основних причин можна відзначити низький рівень розвитку ринкових відносин, а також домінування поточних контрактів, згідно з якими угоди про купівлю-продаж активів здійснюються з негайною оплатою або передоплатою та постачанням. Окрім того, часті порушення умов угод або відмови від їх виконання, особливо з боку постачальників, значно знижують ефективність цього виду страхування. У зв'язку з цим, на багатьох українських біржах правила торгівлі передбачають, що біржа бере на себе відповідальність за збитки, які можуть виникнути внаслідок невиконання умов угоди одним із контрагентів. Можливість невиконання учасниками біржових угод своїх

Страхування фінансових ризиків в умовах зростаючої кількості ризиків є важливим інструментом для мінімізації впливу негативних фінансових подій на діяльність підприємств, оскільки воно дозволяє створити ефективний механізм захисту фінансових ресурсів від непередбачуваних обставин. Це

забезпечує стабільність у фінансовій сфері, знижуючи ймовірність фінансових втрат, які можуть мати критичні наслідки для розвитку підприємства.

Умови страхування фінансових ризиків можуть змінюватися залежно від типу ризику та специфіки договору страхування (рис. 3.6). Наприклад, страхові продукти можуть бути спрямовані на покриття різних видів ризиків, таких як валютні, кредитні, процентні або ринкові ризики. Для кожного з них визначаються конкретні параметри, зокрема, розмір страхових сум, ліміти відповідальності та умови виплати страхового відшкодування.

Об'єкт страхування	<ul style="list-style-type: none"> Визначення конкретного фінансового ризику, який підприємство бажає застрахувати
Страхова сума	<ul style="list-style-type: none"> Визначення максимальної суми відшкодування в разі настання страхового випадку
Страховий внесок	<ul style="list-style-type: none"> Плата підприємства за отримання страхового захисту
Період страхування	<ul style="list-style-type: none"> Визначення тривалості дії страхового захисту
Виключення та обмеження	<ul style="list-style-type: none"> Перелік подій або обставин, які не підлягають страхуванню

Рис. 3.6. Стандартні умови страхування фінансових ризиків підприємств

Важливість впровадження та активного використання механізмів страхування фінансових ризиків підприємств пояснюється рядом переваг для суб'єктів господарювання, які використовують цей метод управління фінансовими ризиками. Вони відображені на рис. 3.7. Крім того, застосування страхування фінансових ризиків дозволяє підприємствам ефективно управляти фінансовими потоками, знижувати рівень невизначеності та забезпечувати конкурентоспроможність на ринку. Страхові компанії, в свою чергу, пропонують широкий спектр страхових продуктів, що дозволяють підлаштовувати умови під конкретні потреби та особливості діяльності

підприємства. Це сприяє максимальному збереженню капіталу та мінімізації негативних наслідків для бізнесу.

Рис. 3.7. Переваги використання страхування фінансових ризиків в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Для підприємств, які здійснюють експортну діяльність в сучасних умовах надзвичайно актуальним є страхування валютних ризиків, що дозволяє суттєво мінімізувати фінансові втрати таких суб'єктів господарювання (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Мінімізація фінансових втрат завдяки страхування валютних ризиків підприємств-експортерів

Страховання валютних ризиків допомагає підприємствам-експортерам мінімізувати фінансові втрати в результаті валютних коливань чи невиконання умов контрактів та зберегти прибуток від експортної діяльності.

Страховання товарного кредитування також здобуває значну популярність, оскільки воно надає можливість гарантувати виплату коштів за товари в установлені терміни. Такий вид страхування є важливим інструментом для забезпечення безпеки фінансових операцій, особливо в умовах нестабільності. Окрім того, зростає попит на страхування ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, що дозволяє інвесторам знизити потенційні втрати внаслідок коливань ринку або непередбачених подій.

Для підприємців, які не мають достатньо ліквідної застави, страхування стає важливим інструментом для залучення кредитних ресурсів, адже страхові компанії можуть надати необхідні гарантії кредиторам. Активно розвивається також страхування пластикових карток від несанкціонованого використання або викрадення, що сприяє зменшенню фінансових втрат через шахрайство. Набирає популярності також страхування овердрафту, що є різновидом кредитного ризику і дозволяє захистити підприємства від несподіваних фінансових труднощів.

Процес страхування вимагає комплексного аналізу фінансово-економічних показників як самого страхувальника, так і його контрагентів. Страхові компанії проводять детальну оцінку ринкових позицій сторін, їх кредитної історії, досвіду попередніх взаємодій, а також ретельно вивчають умови договору, що підлягає страхуванню. Особливу увагу приділяють перевірки відповідності умов контракту чинному законодавству. У деяких випадках страховики можуть надавати своїм клієнтам рекомендації щодо зниження потенційних ризиків [55].

Важливо підкреслити, що страхування фінансових ризиків є важливим інструментом для захисту бізнесу, допомагаючи зменшити потенційні втрати та підвищити фінансову стабільність в умовах економічної невизначеності. Поглиблене розуміння умов страхування та вміння оцінювати їхній вплив на загальну стратегію підприємства є основою для формування надійної системи управління фінансовими ризиками та зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення управління фінансовими ризиками, включаючи стратегію мінімізації ризиків та впровадження інструментів страхування для підвищення фінансової стійкості та зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Надано рекомендації щодо формування стратегії управління фінансовими ризиками підприємства, яка базується на своєчасному виявленні зовнішніх і внутрішніх факторів виникнення фінансових ризиків через моніторинг бізнес-середовища з використанням сучасних технологій аналізу даних, які дають змогу моделювати можливі сценарії розвитку подій, прогнозувати фінансові показники та приймати виважені управлінські рішення.

Запропоновано застосування матриці вибору стратегії управління системою фінансово-економічної безпеки, яка спрямована на адаптацію управлінські рішення відповідно до характеру та інтенсивності впливу як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків й базується на оптимізації рівня економічної небезпеки підприємства та витрат, пов'язаних із забезпеченням його фінансово-економічної безпеки.

Доведено, що для ефективного попередження фінансових загроз важливо активно впроваджувати інструменти страхування фінансових ризиків. Це дозволяє підприємству розробляти гнучку та дієву стратегію управління фінансово-економічною безпекою, що забезпечує максимальний рівень захисту від можливих негативних фінансових наслідків. Страхування фінансових ризиків стає важливим інструментом у мінімізації можливих втрат, що сприяє підвищенню стійкості підприємства до зовнішніх та внутрішніх шоків і забезпечує стабільний розвиток у складних економічних умовах.

ВИСНОВКИ

Дослідження процес управління фінансовими ризиками у діяльності підприємства в контексті забезпечення його фінансово-економічної безпеки дозволило зробити наступні висновки.

1. За результатами дослідження сутності та видів фінансових ризиків доведено, що зростання кількості фінансових ризиків підвищує значення забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах невизначеності, яка має бути спрямована на підтримку стабільності фінансового стану підприємства, а також на виявлення та мінімізацію реальних і потенційних загроз і небезпек.

2. Основними завданнями фінансово-економічної безпеки є забезпечення фінансової стабільності організації, розробка та впровадження ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою, здатної оперативно реагувати на кризові явища, як потенційні, так і реальні, а також впровадження превентивних та антикризових заходів.

3. Виявлення та оцінка фінансових ризиків є одним із найскладніших етапів управління ними. Точна і достовірна оцінка фінансового ризику є основою для вибору підходів і методів управління ризиками, що дозволяє оперативно залучати додаткові фінансові ресурси для мінімізації негативного впливу ризиків і ефективно виконувати завдання фінансового планування. Розглянуто різноманітні методи управління фінансовими ризиками, вибір яких залежить від специфіки діяльності підприємства та умов зовнішнього бізнес-середовища.

4. Дослідження фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод», що є одним із найбільших підприємств на українському ринку молочних продуктів, дало змогу виявити сильні та слабкі сторони в його фінансовому менеджменті. До сильних сторін належать зростання активів, що вказує на збільшення масштабів діяльності; зростання власного капіталу, що покращує фінансову стійкість підприємства; покращення платіжної дисципліни, що позитивно відображається на ліквідності, незважаючи на негативний вплив війни. Однак фінансові ризики можуть бути пов'язані із зростанням дебіторської

заборгованості, що може свідчити про проблеми з управлінням розрахунками з контрагентами; а також недостатнім рівнем ліквідності та платоспроможності, що створює ризики в оперативному управлінні фінансовими потоками. Ці аспекти потребують уваги для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства в умовах економічної та політичної нестабільності.

5. Здійснена оцінка фінансово-економічної безпеки підприємства показує, що її рівень є достатнім протягом усього періоду аналізу. Більш того, в умовах війни рівень фінансово-економічної безпеки навіть підвищився, що свідчить про здатність підприємства адаптуватися до зовнішніх викликів. Водночас для забезпечення подальшої стійкості та росту важливо удосконалити стратегії управління фінансовими ризиками, особливо щодо дебіторської заборгованості та ліквідності.

6. Проведено ідентифікацію зовнішніх і внутрішніх фінансових ризиків ТДВ «Яготинський маслозавод». Серед зовнішніх фінансових ризиків найвагоміший вплив справляють: нестабільність ринкової кон'юнктури, негативні ділові очікування, валютні й інвестиційні ризики. Серед внутрішніх найвагомішими варто вважати ризики ліквідності й платоспроможності.

7. Обґрунтовано рекомендації щодо запровадження стратегії управління фінансовими ризиками підприємства, що дозволить підтримувати належний рівень фінансово-економічної безпеки та забезпечити фінансову стійкість підприємства в умовах кризових ситуацій з використанням сучасних технологій аналізу даних, які дають змогу моделювати можливі сценарії розвитку подій, прогнозувати фінансові показники та приймати виважені управлінські рішення.

8. Доведено, що для ефективного попередження загроз необхідно активно впроваджувати інструменти страхування фінансових ризиків. Це дозволяє підприємству вибудувати гнучку та дієву стратегію управління фінансово-економічною безпекою, що забезпечує максимальний захист від ризиків.

Список використаних джерел

1. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. / Варналій З. С. та ін. ; за ред. З. С. Варналія. Львів : Ліга-Прес, 2018.
2. Лютий І. О., Рожко О. Д., Плєшакова Н. А. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва України в умовах війни. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2023. №3, с. 1-14.
3. Бланк І. А. Управління фінансовими ризиками. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2005. 600 с.
4. Орлик О. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічно безпеки підприємства. *Інноваціна економіка*. 2016. № 5–6 [63]. С. 218–223.
5. Enterprise Risk Management: An Analytic Approach. URL: <https://www.irmi.com/docs/default-source/expert-commentary-documents/miccolis05a.pdf?sfvrsn=4>
6. Pakhucha E. Financial risks in the conditions of unstable market economy. *European journal of sustainable development*. 2021. No. 1. P. 432–449.
7. Пожар Є. П. Аналіз фінансових ризиків та методи їх нетралізації на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 387–391.
8. Дерменджі Д. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 25. С. 71–74.
9. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 256 с.
10. Risk modeling in a new paradigm: developing new insight and foresight on structural risk. *McKinsey Working Papers on Risk*, Number 13. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/risk/our-insights/risk-modeling-in-a-new-paradigm>
11. Бездітко О. Є. Управління фінансовими ризиками підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 43–49.
12. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. Загрози

соціально-економічній безпеці України: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

13. Murphy D. Understanding Risk The Theory and Practice of Financial Risk Management, by Taylor & Francis Group, LLC 2008. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/OXW3M5WBUGZGU24INSSR%20(3).pdf

14. Куліш Г. П., Родніченко І. В. Вплив фінансових ризиків на результати діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 98–103.

15. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2012. 386 с.

16. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємств: теорія, методи, практика : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 128 с.

17. Марченко О.С. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.

18. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : «Ліга-Прес», 2012. 431 с.

19. Куцик В. І., Бартиш А. І. Фінансова безпека підприємства як самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.4. С. 250–255.

20. Freeman R. E. Strategic management: A Stakeholder Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 267 p.

21. Онищенко С.В., Маслій О.А. Ризики та загрози в умовах цифровізації: безпековий аспект. II International 223 Scientific Conference Development of Socio-Economic Systems in a Global Competitive Environment: Conference Proceedings, May 24th, 2019. Le Mans, France. P.54-56.

22. Мельник С.І. Методологічні засади управління фінансовою безпекою підприємств: дис. ... док. екон. наук: 21.04.02. Львів, 2020. 490 с.

23. Барановський О. І. Фінансова безпека. К. : Фенікс, 2015. 338 с.

24. Сніщенко Р.Г. Економічна безпека діяльності суб'єктів

господарювання: методологія оцінки та механізми забезпечення: автореф. дис. ...канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Тернопіль, 2020. 43 с.

25. Fujing Y. Financial opening and financial security. *Chinese Journal of International Politics*. Vol. 1, Iss. 4. P. 559–587.

26. Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. The threats of Ukraine financial security: identification and systemization. *Economics and Region*. 2019. №2 (73). С. 73-80.

27. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Загорулько Т.А. Виклики та загрози соціально-економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2023. №1 (88). С. 135-143. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-38](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-38)

28. Вдовічен А. А., Вдовічена О. Г., Чичун В. А. Менеджмент у питаннях та відповідях: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. 172 с.

29. MacFarlane S. N., Khong Y. F. Financial security and the UN: a critical history. Bloomington : Indiana University Press, 2006. 136 p.

30. Циганенко К. Д., Гречкосій Д. А. Значення страхових брокерів в контексті стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. ICSR, Antwerp, Kingdom of Belgium, 2024.

31. Яструбецька Л. С. Комплексна методика оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні за умов гібридних загроз. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 17. С. 75–82.

32. Варналій З. С., Мехед А. М. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. Економіка*. 2023. № 4 (221). С. 13–18.

33. Маслій О.А., Буряк А.А. Трансформація загроз економічній безпеці та безпеці інформаційного середовища України в умовах повномасштабної війни. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2023. № 3 (129). С. 28–32.

34. Onyshchenko V., Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A.

Systematization of Threats to Financial Security of Individual, Society, Business and the State in Terms of the Pandemic. Lecture Notes in Civil Engineering. 2023. Volume 299. P. 749-760.

35. Вишнівська Б.М. Методи мінімізації фінансових ризиків. *Економіст*. 2021. № 6. С. 58-59

36. Пугач О. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3 (52). С. 103–109.

37. Онищенко С. В., Маслій О. А., Дрібна А. В. Оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства критичної інфраструктури. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 6. Том 1. С. 249-258.

38. Blakytta G., Ganushchak T. Enterprise financial security as a component of the economic security of the state. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 2. P. 248–256.

39. Костецький В. В., Бутов А. М. Напрями побудови системи управління фінансовими ризиками на підприємстві. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 3. С. 60–66.

40. Белоусова С. В. Механізм управління фінансовими ризиками промислових підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3 (19). С. 277–293.

41. Офіційний сайт Групи компаній «Молочний Альянс» <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod/>

42. Onyshchenko S., Maslii O., Ivaniuk B. The Impact of the External Environment on the Economic Security of Ukrainian Business. *Economics and Region*. 2020. №1 (76). P. 22-29.

43. Дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни: результати опитування в грудні 2023 – січні 2024 року. *Дія. Бізнес*. 2024. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-grudni-2023-sicni-2024-roku>

44. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21-95.
45. Школьник І. О., Боярко І. М., Сюркало Б. І. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2008. 342 с.
46. Маслій О. А., Максименко А. П. Ризики та загрози економічній безпеці України у цифровій сфері в умовах війни. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 2023. Том 21 № 3(52). С. 179–199. [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3\(52\).275802](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3(52).275802)
47. Литовченко О. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 16. С. 398–404.
48. Tomashuk I. V., Tomashuk I. O. Enterprise development strategy: innovation and internal flexibility. *Colloquium-journal*. 2021. № 3 (90). Vol. 4. P. 51–66.
49. Онищенко С.В., Маслій О.А. Міжнародні індексні системи оцінки бізнес-середовища в Україні. *Фінансовий простір*. 2021. №3 (39). P. 168-179. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/784/923>
50. Сосновська О. О., Деденко Л. В. Ризик-менеджмент як інструмент забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2019. № 1(3). С. 70–79.
51. Michael R. Lewis (2020). How to Reduce Financial Risk. wikiHow. URL: <https://www.wikihow.com/Reduce-Financial-Risk>.
52. Ватченко Б.С., Шаранов Р.С. Антикризове управління підприємством в умовах війни. *Економічний простір*. № 182. 2022. С. 38–43.
53. Стеців Л. П., Малярчук І. І. Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах фінансової кризи. *Формування стратегії*

соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Львів : Укр. акад. друкарства, 2015. С. 137–140.

54. Онищенко С.В., Маслій О.А., Пантась В.В. Ділова активність бізнесу в Україні: цифрова трансформація та сталий розвиток. *Економіка і регіон*. 2024. № 1 (92). С. 136-146. DOI: 10.26906/EiR.2024.1(92).3321

55. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: монографія. Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2002. 570 с.

56. Про страхування: Закон України №1909-IX від 18.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

57. Onyshchenko S., Maslii O., Kivshyk O., Cherviak A. The impact of the insurance market on the financial security of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 1(48). С. 268-281. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3976>

58. Коваленко Д. І., Легка А. О. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *International Scientific Journal*. 2015. № 8. С. 120–126.

59. Маслій О. А. Страхування фінансових ризиків як інструмент забезпечення фінансової стійкості бізнесу в умовах невизначеності. *Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики*. 2024. С. 187.

60. Громова А. Є., Яковенко К. А. Особливості страхування фінансових ризиків в Україні. *Young scientist*. 2018. № 5. С. 285–288.

61. Іляхін О. А. Перспективи розвитку страхування фінансових ризиків в Україні. *Сучасні напрямки розвитку фінансового та проектного менеджменту*. 2019. № 11. С. 816–819.